జగన్నాథుడి రథం కూడా తిడితేకాని కదలదు. జగన్నాథ స్వామికి బూతులు తిట్టించుకోవడం సరదా— మరి ఆ ఉద్యోగం ధక్కువాడిది— ఆ రోజు జాత్రకి రథమెక్కి ధక్కువాడే జగన్నాథుణ్ని అంరర్ని పచ్చి బూతులు తిడతాడు. ఆ మర్నాటి నించీ మళ్ళీ మామూలే వాడి జీవితం!

రథోత్సవం.

భక్తజన సందోహం - మంగళవాద్యాల హోరు.

ఛత్ర చామరాలతో అందంగా అలంకరింపబడిన రథ ముఖద్వారం. మామిడాకుల తోరణాల తోనూ, సంప్రదాయ చిహ్నాలైన ఇత్తడి సెమ్మాలతోనూ, అతి కళాత్మకంగా కొబ్బరాకులతో అల్లిన పచ్చటి పూజామంటపం. రంగురంగుల పట్టుబట్టలతోచుట్టి అలంకరింపబడిన రథగోపురం. రథం అగ్రభాగాన పరుగులు తీస్తున్న శ్వేతాశ్వాలు, సారథ్యం చేస్తున్న కిరీటి విగ్రహం నేత్రానంద కరంగా వున్నాయి.

ఉత్తర దిశగా గూడుకట్టిన మేఘాలు ఉరుముతున్నాయి. క్రమ క్రమంగా అపరాహ్ణం దాటిన తరువాత విస్తరించుకుంటున్న ఆషాఢ మేఘాల పరిష్వంగం మాటున సూర్యుడు మరుగుపడిపోతున్నాడు. జనం గుంపులు గుంపులుగా వస్తున్నారు జాత్రని చూడ్డానికి.

విగ్రహాన్ని రథారోహణ చేశారు.

గంగరాజు సిల్కు లాల్చీ తొడుక్కుని పట్టుపంచ కట్టుకున్నాడు. బొద్దు మీసాలతో, సన్నగా, పొడవుగా తెల్లగా వెండితీగెలా వున్నాడు. రథం ముందు నిల్చొని రథయాత్రా కార్యక్రమాన్ని స్వయంగా పర్యవేక్షిస్తున్నాడు.

"వైనమయింది కానీయండి గంగరాజు గారూ!" అని ప్రక్కనున్న పూజారి మంత్రజలం చల్లి మంగళవచనాలు ఉచ్ఛరిస్తూ గంగరాజు మెడలో పూలదండ వేసి కొబ్బరికాయ చేతికి అందించేడు. రాజు క్షణం సేపు కళ్ళుమూసుకుని భగవంతుణ్ణి లోలోన ధ్యానించుకుంటూ, "జై జగన్నాథ్" అని టెంకాయని మూడుసార్లు దిష్టితీసి బలం పూర్తిగా కొట్టేడు. కాయ తునాతునకలయిపోయింది. కుర్రాళ్ళు కొబ్బరి ముక్కల కోసం ఒకర్నొకరు తోసుకుంటూ ఎగబడిపోతున్నారు.

"జై జగన్నాథ మహా ప్రభూకీ జై". "జై గంగరాజు బాబుకీ జై" అని జనం లోంచి హర్షధ్వానాలు మిన్నుముట్టేయి.

జగన్నాథుని రథం బయలుదేరింది.

లాంఛనప్రాయంగా రాజు రథానికి కట్టిన తాడుని కొంత దూరం లాగి వదిలేశాడు. జనం రథాన్ని తోసుకుంటూ, తాళ్ళతో లాక్కుంటూ బయలుదేరారు.

జేగంటలు మ్రోగుతున్నాయి. రథం మీద నుంచి ఏనుగులు ఘీంకరించినట్టు వీరకాళీలని ఊదుతున్నారు. రథం ముందు రోడ్డుమీద సంకీర్తనమేళంవాళ్ళు మృదంగాన్ని వాయించుకుంటూ లయబద్ధంగా ఎగురుతూ నాట్యం చేస్తున్నారు.

మాధవుడు జగన్నాథ రూపంలో బలరామదేవునితోనూ, అనుంగు చెల్లెలు సుభద్రాదేవితోనూ, విజయునిసారథ్యంలో రథారూఢుడై ఊరేగుతున్నాడు. సమస్త కులాలవారికి తన దర్శనభాగ్యం కలగజేయడానికి ప్రతి ఏటా ఆషాఢమాసంలో పతితపావనుడు తన నిజమందిరాన్ని విడిచిపెట్టి విడిదిమందిరం "గుడిసెన్న గుడికి" రథయాత్ర సాగిస్తాడు. గుడిసెన్న గుడిలో పతీ యుగంలోనూ దివినుంచి భువికి "ఆర్తత్రాణ పరాయణుడై దుష్టశిక్షణార్థం వివిధ రూపాలతో అవతరించిన జగన్నాథుని అవతారాలను తొమ్మిది రోజులూ కన్నుల పండువుగా ప్రదర్శిస్తారు. అక్కడ భక్తుల పూజలతోనూ, నైవేద్యాలతోనూ, స్తోత్ర పాఠాలతోనూ, రంగరంగ వైభవంగా సంబరం జరుపుకుంటూ నిజసతినే మరిచి భక్తుల బందీ అవుతాడు. పదవ రోజున చరాలున జ్ఞప్తికి వచ్చిన దేవేరి అలక తీర్చడానికి మలి రథయాత్ర సాగిస్తాడు.

రథయాత్రని, మలిరథాయాత్రని నిర్వహించే అధికారం, ధర్మకర్తృత్వం వంశ పారంపర్యంగా గంగారాజుకి సంక్రమించింది. ఆ అధికారాన్ని సవాల్ చేస్తూ ఆ ఊరిలో మరో పేరెన్నికగన్న ప్రత్యర్థి వెంకు నాయుడు గంగరాజు మీద కోర్టులో కేసు పెట్టేడు. అందువల్ల గత రెండేళ్ళుగా రథయాత్ర జరక్కుండా కోర్టు నుంచి ఇంజంక్షన్ ఆర్డరు తెప్పించి ఆపుచేస్తూ వచ్చాడు చివరికి గంగరాజే దావాలో గెలిచాడు. తిరిగి గుడిసెన్నగుడికిధర్మకర్త గంగరాజే అయాడు. రథయాత్రకి కావలసిన చందాల్ని వసూలు చేయడం, యాత్ర ఏర్పాట్లు, గుడిసెన్న గుడిలో వున్నన్నాళ్ళూ భగవంతుడికి భోగ రాగాలు అన్నీ స్వయంగా గంగరాజే చూసుకుంటున్నాడు. కోర్టులో గెలిచిన విజయోత్సాహంతోనూ, వెంకునాయుడి మీద కసితోను ఈ సంవత్సరం నాలుగైదు వేలు తన జేబులోంచే ఖర్చు పెడుతున్నాడు. నేను బ్రతికుండగా "నా దేవుణ్ణి" తక్కువ చేస్తానా అంటూ దేవుణ్ణి స్వంతం చేసుకుంటూ, ఆ నవ రాత్రులు రకరకాల భోగరాగాలతోనూ, షడ్రసోపేతమైన నైవేద్యాలతోనూ జగన్నాథుణ్ణి కొలవడానికి పూనుకున్నాడు. ఈ సంవత్సరం యాత్రని మరీ వైభవంగా చేస్తున్నాడు. ఎలక్షన్లు అతి దగ్గర్లో వున్నాయి. అందులో గంగరాజూ, వెంకు

నాయుడు ఇద్దరూ తలపడుతున్నారు. పుణ్యం, పురుషార్థం కోసం డబ్బు వెద జల్లుతున్నాడు.

జగన్నాథ రథచక్రాలు క్రీచుక్రీచు మంటూ బరువుగా కదులుతున్నాయి. రథం మీద పూజారులు జనం అందిస్తున్న కొబ్బరికాయల్ని కొడుతున్నారు. పూల మాలల్ని విగ్రహాల పాదాల దగ్గరికి విసురుతున్నారు. హారతుల్ని వెలిగించి గంట వాయిస్తుకుంటూ ఒక చుట్టు తిప్పి క్షణంసేపు కొబ్బరి చెక్కల్ని దేవుడికి చూపిస్తూ "పుచ్చేసుకో" అన్నట్టు తాళి చరిచి సగం చెక్కని బుట్టలోకి, సగం కాలిన కర్పూరాన్ని తపేళాలోకి పడేసి మిగతా చెక్కలో తులశిదళం వడేసి భక్తుల కిచ్చేస్తున్నారు. పళ్ళెంలో దక్షిణలు ఖంగు ఖంగు మని ఎడతెరిపిలేకుండ పడు తున్నాయి. పూజారుల శరీరం నుంచి చెమటలు కొబ్బరినీటితోకలిసి రథం సందు ల్లోంచి సన్నటి ధారలుగా కారుతున్నాయి. కుర్రాళ్ళు రథాన్ని తోస్తూతోస్తూ మెల్లిగా రథం క్రింది భాగంలోకి ఎక్కిపోయి సందుల్లోంచి కారుతున్న కొబ్బరినీటిని తనివితీరా తాగుతున్నారు.

బాజా భజంత్రీల మధ్యలో గుర్రాలు, ఏనుగుల బుట్టబొమ్మలు తలల్ని ఆడించు కుంటూ వెనక్కి, ముందుకీ అడుగులేసు కుంటూ ఆడుతున్నాయి.

సాయంత్రం అవుతున్న కొద్దీ చుట్టు ప్రక్కల పల్లెటూళ్ళ నుంచి జనం పొలాల్లో ఊడుపుల పనులు పూర్తి చేసు కుని తండోపతండాలుగా వచ్చి చేరుతు న్నారు. రోడ్డు కిరుప్రక్కలా మిఠాయి దుకాణాలకీ, బండి దుకాణాలకీ బేరం మంచి రద్దీగా వుంది.

గంగరాజు తన అనుచరులతో రథం ముందునడుస్తూ రథాన్ని ఎక్కడ ఆపాలో, ఎప్పుడు కదిలించాలో హుందాగా చేతి సౌంజ్ఞలతో ఆదేశిస్తున్నాడు. సంబరం మధ్యలో గంగరాజుకూడా మిత్రులు, శ్రేయోభిలాషులు మెడలో పూలదండలు వేసి నమస్కరిస్తున్నారు. కృతజ్ఞతాపూర్వ కంగా వాళ్ళు జోడించిన చేతుల్ని తన రెండు చేతుల్తో పట్టుకుని కళ్ళకి అద్దు కుంటున్నాడు. మరికొందర్ని కౌగలించు కుంటున్నాడు. "ఈ సంవత్సరం మరీ వైభవంగా జాత్ర జరిపిస్తున్నారు" అని ఎవరైనా అంటే "వెర్రోడా! నేనెవడిని. అంతా పెద్దకళ్ళవాడి దయ" అని మీసాల్ని చేత్తో దువ్వుకుంటూ అంటున్నాడు. జగ న్నాథుణ్ణి "పెద్ద కళ్ళవాడు" అని ముద్దుగా పిలవటం ఆయనకి సరదా అనడంకంటె ఒక విధమయిన స్టైల్ అంటే బాగుంటుంది.

పెద్దకథ

నరమేధం

అల్లం శేషగిరిరావు

దూరంగా ఎవరైనా పరిచయస్తుడు కని పిస్తే గబగబ అంగలేసుకుంటూ వెళ్ళి "ఎక్కడికి జారుకుంటున్నావ్. ఇది నా యింట్లో పెళ్ళా? మీ అందరిదీను. దేవుడి కార్యం....రా....రా" అని వాడి కమీజునో మెడకండువానో పట్టుకుని చిరు కోపం నటిస్తూ జనం మధ్యలోకి ఈడ్చుకు వస్తున్నాడు. అదిచూసి ప్రక్కవాళ్ళు నవ్వు తూంటే మహదానందం పొందుతున్నాడు. మధ్య మధ్య రథంయెక్కి చీమలబారుల్లా ముందుకు నడుస్తున్న జనాన్ని, యిరు ప్రక్కల డాబాలమీదనుంచి, ఇంటికప్పుల మీదనుంచి జాత్రని చూస్తున్న జనాన్ని చూస్తూ గర్వపడుతున్నాడు.

"గంగరాజు బాబూ! మనం కాస్త జాగ్రత్తగా వుండాలి. ఎగస్పార్టీవాళ్ళు మనలో కలిసే తిరుగుతున్నారు.... అటు చూడండి—చూశారా—అదే ఆ గళ్ళ చొక్కా వోడు. అడు ఈ మధ్యనే ఎంకునాయుడు పటాలంలో చేరాడు. పట్నం నుంచి

గాథావళి

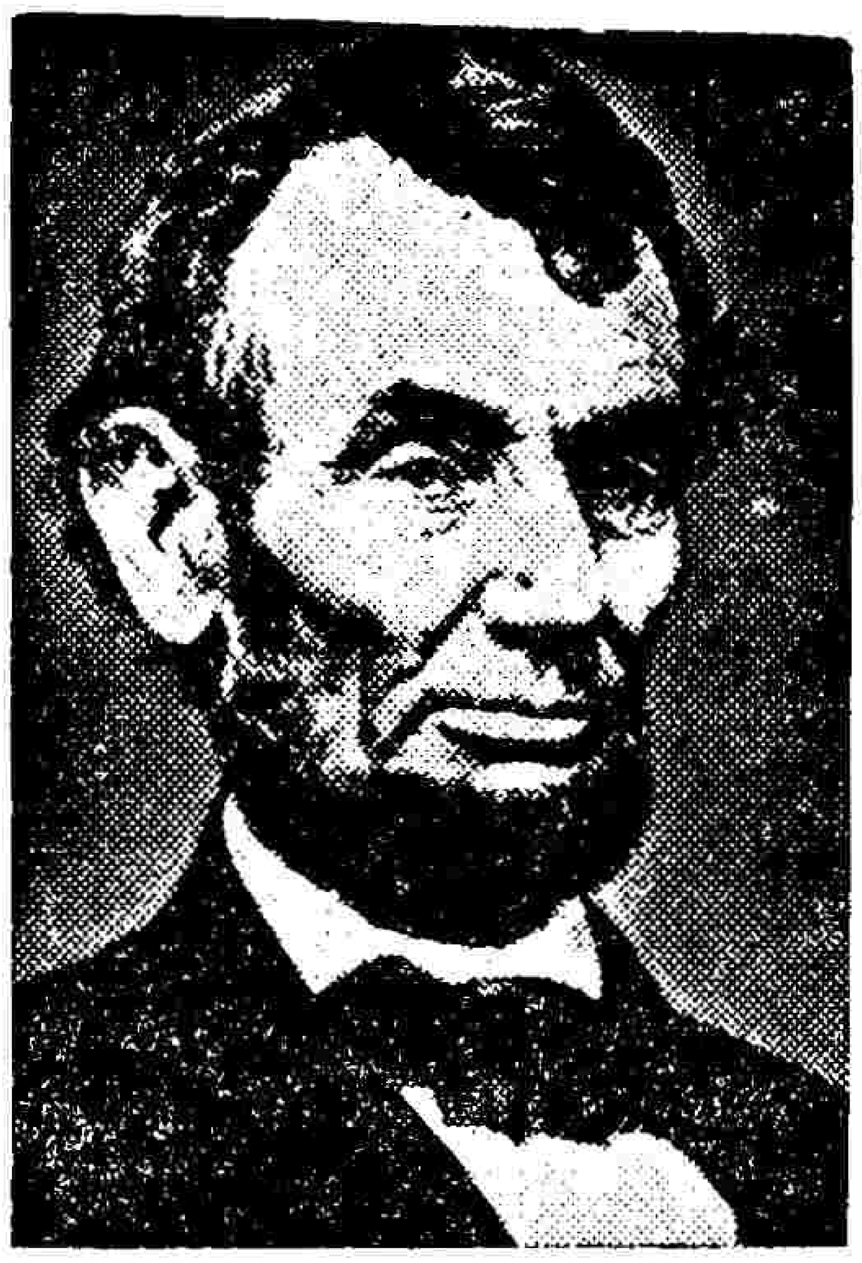

లింకన్ స్నేహితుడు ఒకసారి లింకన్‌ను ఇలా అడిగడు. "నీకు అధికారపు ఆచారాలపట్ల విసుగు, అసహ్యం లేవా?" అని.

"కొన్నిసార్లు విసుగు పుడుతుంది. ఆ విసుగు ఎలాంటిదంటే రైలుమీద ప్రయాణం చేసి రైలు దిగగానే వెధవ రైళ్ళు. నాకు ఈ రైళ్ళంటే బొత్తిగా ఇష్టంలేదు. రైలు ప్రయాణంకన్నా నడిచి పోవడమే మంచిది అని కొంచెంకూడ విశ్వాసం లేకుండా చెప్పే వ్యక్తిలాగా నేను కూడా అప్పుడప్పుడు విశ్వాసం లేకుండా విసుగు పడుతూ ఉంటాను" అన్నాడు.

—ఎన్. ఎమ్. లక్ష్మీదేవి

తెప్పించేడట ఎలక్షన్లకి ఎంకునాయుడు."

"ఒరే సాంబా! కొండంత మనిషివి నువ్వుండగా, అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండ నాయకుడు జగన్నాథుడు మన పార్టీ అయి వుండగా—ఎంకునాయుడు ఎవడ్రా-ఝూటా గాడు."

"తగువుకి దిగితే తల తీసేస్తాను-గాని రాజుబాబు? రెండు రోజుల్నించి ఎంకు నాయుడు ఇటు ఢిల్లీకి అటు హైదరా బాదుకి తెగ ఫోన్లు కొడుతున్నాడట. రెండు మూడు రోజుల్లో ఎవడో నాయకుణ్ణి తెప్పించి ఎలక్షన్ మీటింగు పెడతాడట"

"పెట్టనీరా నాయనా. జనం బతానిలు నవులుతూ వింటారు. తరువాత ఇళ్ళకి పోతారు. ఆ వచ్చినవాడు మర్నాడు విమానం ఎక్కేస్తాడు. ఒరే ఇది చాలా సంవత్సరాల నుంచి చూస్తున్నాం. నాయకుల మాటలు నమ్మి ఓటేసిన వాడెవడ్రా? హరికథలు విని పాపాలు చెయ్యడం మానేస్తున్నారా. మనం కూడా మలి రథయాత్రనాడు అన్న సంతర్పణ చేయిస్తున్నాం. ముష్టివాళ్ళకు కాదు ఊరు ఊరంతా రావాలి. అది సాక్షాత్తు జగన్నాథ ప్రసాదం. పూరీ నుంచి జగన్నాథ ప్రసాదాన్ని కుండల్లో తెప్పించి అందులో కలిపాం అందాం. అన్నదానంతోపాటు వస్త్రదానం కూడాను. మరో రెండు వేలు ఖర్చు అవనీ. జగన్నాథ ప్రసాదం తిని, మనం పెట్టిన కొత్తబట్టలు కట్టుకుని పోలింగునాడు ఓటు వెయ్యమందాం — కాదు ప్రార్థిద్దాం. అన్నప్రసాదం-అందులోనూ జగన్నాథ ప్రసాదం తిని మోసంచేస్తే కళ్ళుపోవూ. దేవుడా తమాషానా. చచ్చినట్లు వేస్తారు. జగన్నాథ ప్రసాదం పెట్టినవాడికిద్రోహం తలపెడితే ఆ పరంధాముడు ఆ పాపాత్ముల్ని ఎలాంటిచిత్రవిచిత్రమైన రోగాలకి గురిచేస్తాడో—కుష్ఠు, క్యాన్సర్, పక్షవాతం లాంటి రోగాలతో భూమ్మీదే వాళ్ళు ఎలాంటి రౌరవాది నరకాల్ని అనుభవిస్తారో హరికథా రూపంలో మన పూజారి పెద్ద కొడుకు వాళ్ళ నరనరానికి ఎక్కించేస్తాడు. దాంతో హడలెత్తిపోయి చచ్చినటు ఓట్లు వేస్తారు."

"పూజారికి పెద్ద కొడుకున్నాడేమిటి?"

"ఆడు చిన్నప్పుడే గొప్ప మెకానిక్‌గా తయారయాడంట. వాడి బాబు పెట్టెకి వేసిన తాళం తాళంలాగే వుండేది. లోపలి డబ్బులు మాయం అయిపోయేవి. వాడితో. పడలేక పట్నంలో సంస్కృతం స్కూల్లో జాయిన్ చేశాడు. అక్కడ హరికథలు కూడా నేర్చుకున్నాట్ట—అదుగో రథంమీద గుర్రం ప్రక్కన కూర్చున్నాడు."

"ఆగుంటడా! ఆడికి కొంచెం మదపిచ్చి ఉన్నట్టుంది....ఆడోళ్ళ దగ్గర కొబ్బరి కాయ అందుకుంటూ ఆళ్ళ రవికల్లోకి తొంగిచూస్తున్నాడు...." అంటూ చెబుతున్న సాంబడు వెనకాల రథం దగ్గర గోలగా వుంటే అక్కడికి పరుగున వెళ్ళేడు.

"తొయ్యండ్రా.... ఆ! తొయ్యండెహే!.... ఇంకా.... జోర్... జోర్సే. అటు లాగండి. రాయి అడ్డంపెట్టు" అని జనం ఊపిరి బిగదన్ని రథాన్ని తోస్తున్నారు. రథ చక్రాలు క్రీచుక్రీచుమంటూ నేలని రాసుకుంటూ కదలడంలేదు. పూజారులు క్రిందికి దిగి, తోస్తున్న వాళ్ళకి హడావుడిగా రథంచుట్టూ తిరుగుతూ సూచన్లు యిస్తున్నారు. జనంలోనించి మరికొందరు చేతులు కలిపారు. చెమట్లు కక్కుకుంటూ తొయ్యలేక జనం గింజుకుంటున్నారు.

సాంబడు రథంక్రింది భాగంలోకి దూరాడు. అప్పటికే వడ్రంగి యిరుసుల్ని "చక్రానికి అమర్చిన యినప చట్రాల్ని సుత్తితో కొడుతూ సరిచేస్తున్నాడు. చక్రాల సందుల్లో ఆవదం పొయ్యక

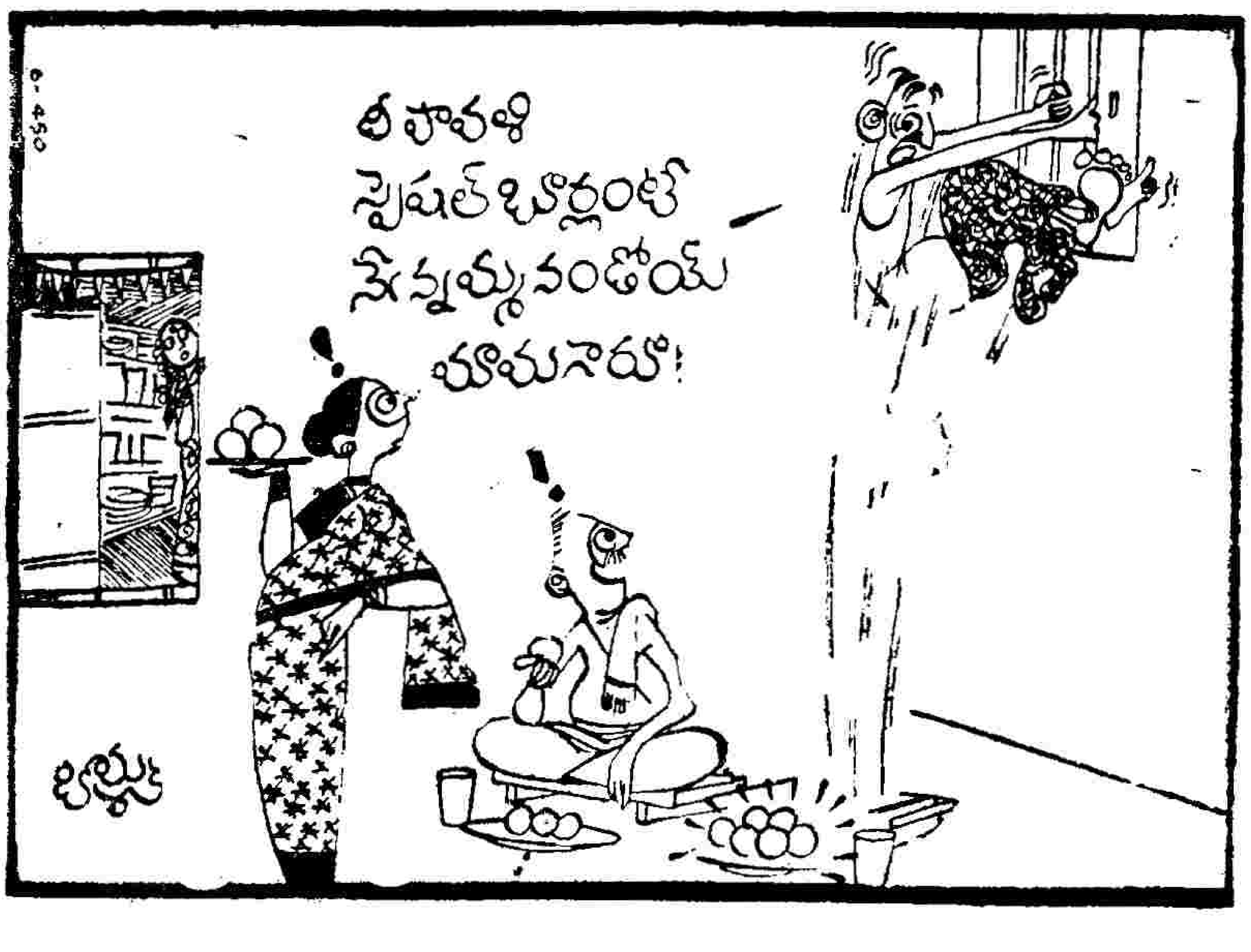

పోతే యెలా" అని విసుక్కుంటున్నాడు.

"ఒరేయ్ రథం యిరుసుల్లోనూ, చక్రాల సందుల్లోనూ ఆవదం బాగా పొయ్యండ్రా. బండి కండిని యెక్కించండ్రా లక్ష్మీకొడకల్లారా అని నిన్నటి నుంచి మొత్తుకుంటున్నాను. అంతా హేళవనే!" అంటూ శివమెత్తినట్లు బూతులు గొణుక్కుంటున్నాడు సాంబడు.

"ఇంత ఖర్చుపెట్టి సంబరం చేస్తున్నాను. ఆదిలోనే ఏమిటీ అవాంతరం. రథం కదలడం లేదు. ఛీఛీ" అంటూ మనస్సులో హైరాణ పడిపోతూ మాటిమాటికి కండువా సవరించుకుంటూ, తల గోక్కుంటూ రోడ్డు ప్రక్కగా నిలబడి రథంవైపు ఆత్రుతగా చూస్తున్నాడు గంగరాజు.

"నాయనా రాజుబాబూ! 'ఢక్కవాడు' రథంమీద కనిపించడం లేదు. అడు లేదేంటి. మరి ఈ శుభకార్యానికి ఆడు లేకపోతే ఎలా? దేవుడికి దిష్టి తగిలిందేమో! రథం మొరాయిస్తోంది" అన్నాడు మెల్లిగా ప్రక్కనే నిల్చున్న ముసలాయన.

అవును. ఢక్కవాడు ఎక్కడ? కనిపించలేదేం. వాడ్ని పిలిపించండీ" అని అందరూ గంగరాజు చుట్టూ చేరారు. ఢక్క వాడి పేరు వినగానే ఎవరో వి. ఐ. పి. పేరు విన్నట్టు అక్కడున్న యువకులు, కుర్రాళ్ళలో చిన్న సంచలనం బయలుదేరింది. ఒక్కసారి అందరూ, అంతవరకూ పట్టించుకోని ఢక్కవాడి గురించి మాట్లాడుతున్నారు.

జగన్నాథుడికి బూతులంటే మహాప్రీతి. చరాచర ప్రకృతి భారాన్ని తనలో ఇముడ్చుకుని మోస్తున్న మదనమోహనుడికి, బూతు పదం చెవిన పడితేచాలు మహదానందంతో ఉప్పొంగిపోయి రతి సుఖ స్మృతులతో దూదిపింజలా తేలిపోతూ పరవశించిపోతాడు. రథంమీద బూతు పాటలు పాడేవాణ్ణి "ఢక్కవాడు" అంటారు. ఆ పాటలు సూటిగా, మోటుగా కటువైన బూతులతో నిండివుంటాయి. సాధారణంగా ఆ పాటలన్నీ ఒరియా భాషలో వుంటాయి. ఆ పాటలు రాను రాను ప్రాంతీయతను సంతరించుకొని ఒరియా, తెలుగు మిశ్రమంగానూ, ఢక్కవాడి స్వకల్పితమైన తెలుగు బూతులతోనూ నిండివుంటాయి. అది వాళ్ళ తాత తండ్రుల నుంచి వంశపారంపర్యంగా వస్తున్న వృత్తి, విద్య.

"పూజారిగారూ! అన్నీ నేనొక్కణ్ణే చూసుకోవాలంటే ఎలా చచ్చేది చెప్పండి. దేవునికి సంబంధించిన విషయాలన్నీ మీరు చూసుకోవాలిగాని. ఆ ఢక్కవాణ్ణి పిలిపించడం మానేశారు. త్వరగా పిలిపించండి."

గత రెండేళ్ళుగా రథజాత్ర లేక పోవడంతో ఢక్కవాడి సంగతే మరిచిపోయాడు పూజారి.

వెంటనే ఒక కుర్రాడు జనాన్ని తోసుకుంటూ గాలిలా ఢక్కవాడి కోసం పరుగెత్తాడు.

గంగరాజు గబగబ రథం దగ్గరికి వెళ్ళి గజగజ వణికిపోతూ లెంపలేసుకుంటూ "జగన్నాథస్వామీ. పెద్దకళ్ళవాడా, నయనపథగామీ....దీనబంధో, అపచారం జరిగిపోయింది. ఏమిటిలా ఆగిపోయారు. ఢక్కవాణ్ణి తీసుకొస్తున్నారు. రథం కదిలించండి" అని రథానికి ఎదురుగా సాష్టాంగ పడిపోయేడు.

"జగన్నాథ ప్రభూకీ జై! .... బోలో జగన్నాథ్ కీ జై" అని ఒక్కసారి జనం జై కొట్టేరు. అంతవరకూ ఆగిపోయిన బాజాల్ని తిరిగి మ్రోగిస్తున్నారు. రథం మీద పూజార్లు కొబ్బరికాయల్ని కొట్టడం

గాథావళి:

చెన్నారెడ్డి చమత్కారం

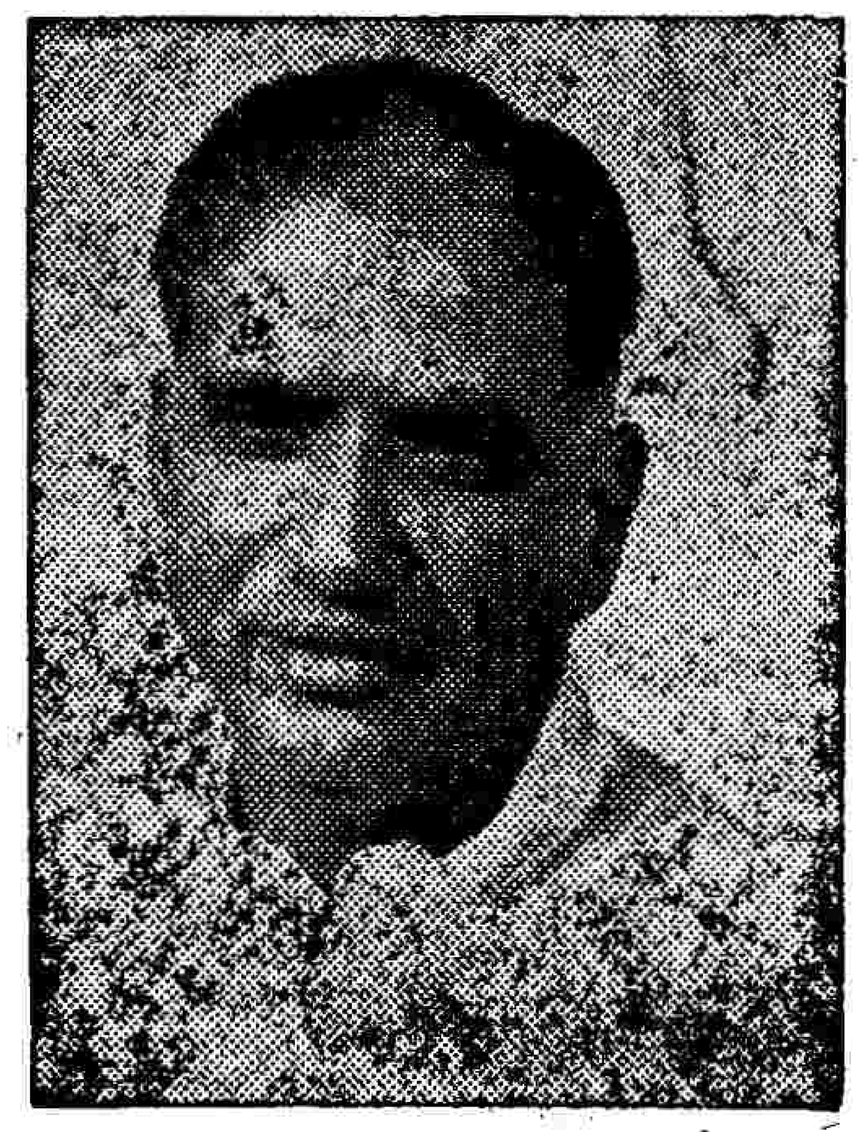

నెల్లూరు జిల్లా పరిషత్‌వారు "విక్రమ సింహపురి మండల సర్వస్వం" అనే బృహద్గ్రంథాన్ని 1963వ సంవత్సరంలో ప్రచురించారు. దానిని ఆవిష్కరించడానికి అప్పటి ప్లానింగు శాఖ మంత్రి డాక్టర్ మర్రి చెన్నారెడ్డిని ఆహ్వానించారు.

ఆ సర్వస్వంలో నెల్లూరు జిల్లా గురించి విషయ సేకరణ ఎక్కువగా ఉండినా అందులో కొంత చెత్త కూడా చోటు చేసుకొంది. అందువల్లే అది అంత పెద్ద గ్రంథమయింది.

దానిని ఆవిష్కరిస్తూ డాక్టర్ చెన్నారెడ్డి ఆ నాటి సభలో "మీ జిల్లాలోని ప్రాచీనాంధ్ర మహాకవి తిక్కనలోని 'తిక్క' నవీనాంధ్రకవి దీపాల పిచ్చయ్య శాస్త్రి గారిలోని 'పిచ్చి' ఈ రెండు గుణాలు మిమ్మల్ని ఇంత పెద్ద గ్రంథ రచనకు పురిగొల్పి ఉంటాయి." అని చమత్కరించారు.

—శ్రీనివాసులు రెడ్డి

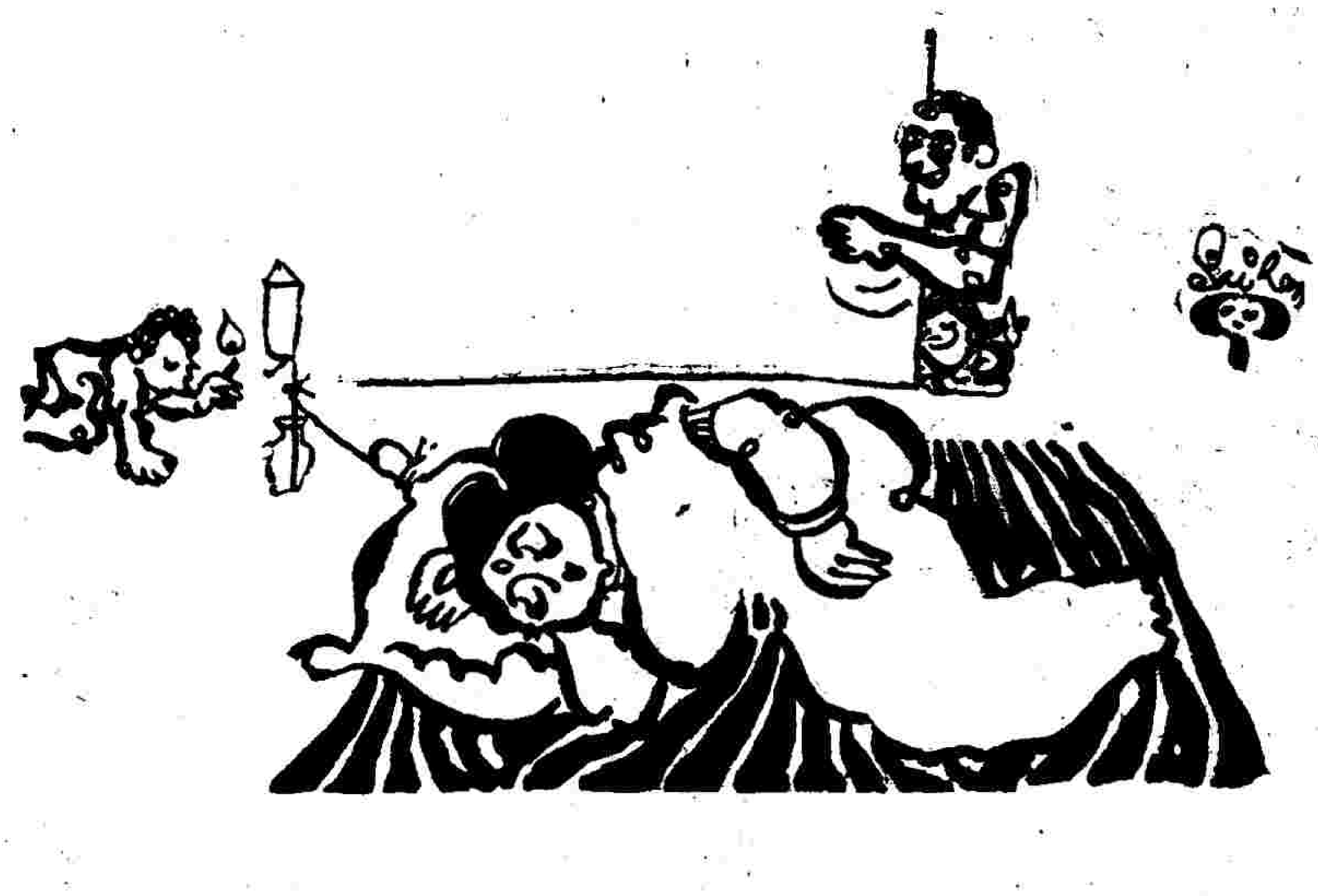

తిరిగి మొదలుపెట్టారు.

"బాబూ! ధక్కావాడు రానంటున్నాడు. సాక్షాత్తూ జగన్నాథస్వామే రథం దిగివచ్చి బ్రతిమాలితేగాని రానంటున్నాడు!" అన్నాడు ధక్కావాడి కోసం వెళ్ళి తిరిగొచ్చిన కుర్రాడు ఒగర్చుకుంటూ.

"తాగున్నాడేంట్రా!" ప్రశ్నించాడు పూజారి.

"అలాగే వుందండి! బ్లడీ ఛంచోత్. దేవుడి తరఫున నువ్వు వసావుట్రా లింగు లింగుమంటూ.... గెటవుట్" అని గసిరేశాడండి.

"సరిపోయింది ఈ జాతితక్కువ నా కొడుకుని నేనే స్వయంగా వెళ్ళి బ్రతిమాలాలి కాబోలు" అన్నాడు మనస్సులో చీదరించుకుంటూ గంగరాజు.

"ఆనవాయితీ సార్. తప్పుతుందా. వాళ్ళ జాత్రముందు అలగడం. ధర్మకర్తలు వెళ్ళి బ్రతిమాలి తీసుకురావడం ఆచారం. ఇంకా నయం వీడి తండ్రి మీ తండ్రిగారు పల్లకీ తెస్తేనేకాని రాననేవాడు" అన్నాడు పూజారి.

"సరే మీరూ రండి నాతో. ఇక్కడ తతంగం సాంబడు చూస్తూవుంటాడు. ధక్కావాడికి కొత్త బట్టలు కొనాలికాబోలు. కుర్రాడిని పంపించి తెప్పించండి" అని జేబులో డబ్బుతీసి పూజారికి ఇచ్చాడు.

"ఓరే అబ్బీ! చూడు కొత్త పంచ. కండువా, గావంచా ఈ మూడూ బజార్లో కొనుక్కుని తిన్నగా ధక్కావాడింటికి వచ్చెయి. అక్కడ మేం వుంటాం." అని కుర్రాడ్ని పురమాయించి తోలాడు పూజారి.

చురకలు :

సర్ ప్రైజు

ప్రతిభావరుడు పొందితే ప్రైజు
పనికిరానివాడు పొందేది
సర్ ప్రైజు

ఆలిశెట్టి ప్రభాకర్

గంగరాజు, పూజారి ధక్కావాడు ఇంటికి బయలుదేరారు.

ధక్కావాడి పూరి గుడిసె ఊరవతల వుంది. ఇంటి చుట్టూ కుళ్ళు కాలవకంపు. ప్రక్కనే పాడుపడిపోయిన చెరువు వుండడంవల్ల ధక్కావాడి మట్టికొంప ఎల్లప్పుడూ తేమ తేమగా వుంటుంది. నాచు వాసన. పెళ్ళలు ఊడిన మట్టి గోడలు మసిబారి వున్నాయి. వాటి మధ్యలో అక్కడక్కడ తేమకి నాచు పట్టిన ఆకుపచ్చని చారికలు. చూరులు జారిన గుడిసెకి మాసికల్లు వేసినట్లు యింటిపై కప్పుమీద డబ్బారేకులు అక్కడక్కడ అమర్చి వున్నాయి.

ధక్కావాడు ఆ చీకటి కొంపలో భార్యతో కాపురం వుంటున్నాడు. ఏభై సంవత్సరాలు దాటినవాడు దరిద్రంతోనూ రోగాలతోనూ నలిగిపోయి అరవై సంవత్సరాలు పైబడ్డట్టు కనిపిస్తాడు. ఒక్కగా నొక్క కొడుకుకూడా నెల రోజులక్రితం రోగంతో తీసుకుని తీసుకుని చచ్చిపోయాడు. ఆ దెబ్బకి ధక్కావాడు వ్రేళ్ళు దొలిచేసిన చెట్టులా మోడు వారి పోయాడు. వాడి ముఖం తరతరాలనుంచీ జీర్ణించుకుపోయిన దరిద్రంతో ముడతలుదేరి, బీటలుతేరిన ఎడారిలావుంది. కూలిపనిచేసి పొట్టనింపుకుంటాడు. వాడి తాతలు, తండ్రులు అందరూ ధక్కావారే. అందరూ ఆగర్భ దరిద్రులే. అలానే చచ్చారు. వైద్యవిద్యార్థుల ముందు మార్చురీలో బల్లమీద శవం ప్రాముఖ్యత సంతరించుకున్నట్లు. ఏడాదికొకసారి రథయాత్రకి ధక్కావాడికి ప్రాముఖ్యత లభిస్తుంది. ఆ రోజు వాడు తిట్టిన బూతు తిట్లకు పదో పాతికో కట్నం రూపంలో ముడుతుంది. కొత్త బట్టలు దొరుకుతాయి. అశేష జనాన్ని ఆనందంతో ముంచెత్తిన ధక్కావాడు ఆ మర్నాడు తిరిగి విషాద తెరల మాటుకి వెళ్ళిపోతాడు.

ధక్కావాడు పొయ్యి కుదురికి చారబడి కాళ్ళు చాపుకుని కూర్చున్నాడు. వాడితల నిషాముత్తులో ఉరితీసిన తలలా ముందుకు వేలాడుతోంది. వుండుండి దాన్ని అతి కష్టంగా, బరువుగా ఎత్తడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. చెమటతో తడిసిన జిడ్డు ముఖంలోనుంచి వాడి కళ్ళు ఆరిపోతున్న నిప్పు కణికల్లా జేవురించి వున్నాయి.

"ధక్కావా.... ధక్కావా.... ఒరేయ్ ధక్కావా!"

"ఊఁ....."అని గంభీరంగా మూల్గి,

విషాద సంఘటనలు

ప్రేలిమి బంగారంలా న్యూయార్క్ ధగధగ మనినా
మేడలు 500 బార్లతో నిలుచున్నా
చెరుకు తోటల నుంచి పారే చెమటలే
వాటి నిర్మాణానికి మూలమని నాకు తెలుసు !
న్యూయార్క్‌లో వాళ్ళు తాగి గెంతుతున్నారంటే
అరటితోటల ఆకుపచ్చని వరకం వున్నదన్నమాటే !

5000 మీటర్ల ఎత్తునుంచి చీలియన్ల రక్తం కక్కుతూ
రాగిని సరఫరా చేస్తున్నారు న్యూయార్క్‌కు,
ఆండీస్ పర్వత పంక్తులను పగులగొడుతూ
టిన్ను గుహలను తొలుస్తూ తొలుస్తూ
కూలిపోతున్నారు బొలివియా ప్రజలు ఆకలితో.
అందులోంచి ఒరినాకో నది ప్రవహిస్తూ
బురదలోకి వెదజల్లుతోంది వజ్రాలను.

పెనామా భూమిలోంచి దొంగలించాప
కాలువగుండా తరలించుకపోయారు.
మా చమురును మోసుకునే —
పోతున్నాయి నౌకలు న్యూయార్క్‌కు:
ఎత్తుకెళ్ళే ఖనిజాలను
పతకాలు అలంకరించుకున్న మా గవర్నర్‌లు
ఎంతో సాదరంగా అందజేస్తారు వాళ్ళకు.
గోడలను కడుతోంది చక్కెర
నగరాలను నిర్మిస్తోంది చిలీనుంచి నైట్రేట్,
విశ్వవిద్యాలయాలను ఇస్తోంది పెరాగ్వే
పరుపులను కొంటోంది బ్రెజిల్ కాఫీ,
కొలంబియా నుంచి వచ్చరాళ్ళు.
పోర్టోరికో నుంచి వాళ్ళ యుద్ధరంగాలకు
ఎంతో మంది సైనికులు వెడతారు
"అసోషియేటెడ్" వ్యాపారాల ప్రజల కోసం —
ఇలాగే వాళ్ళు దిగుతారు యుద్ధాలకు
ఉత్తర అమెరికా పంపించే ఆయుధాలతో
పోర్టోరికన్‌లు చిందించే నెత్తురుతో.

మూలం : పాబ్లో నెరుడా

తెలుగు సేత: "నిఖిల్"

తొడ తొక్కుడి

పనికిరాని పావలా సినిమాల కోసం
గాజుపెంకుల కాఫీ లాటీల గోడలమీద
బనీన్లిప్పి లంగోటాల్తోమరీ నుంచుంటాం.
ఎగబడ్తాం. ఈగల్లా ముసురుకుంటాం.
ప్రతీ పండక్కీ తప్పనిసరిగా
మట్టి ముడతల దేవతా విగ్రహాల కోసం
లుంగీ లెగ్గట్టుకొని రొమ్ము లిరుచుకొని
తగలకపోతుందా చేతికే మెత్తని స్తనమైనానని
ఏ నగరాని కానగరంలో సాయంకాలానికల్లా
తయారవుతాం రికామీ సెంటర్ రద్దీలో
మనసులో రికార్డు డాన్సుల పాటల పాత కీ
ఇచ్చుకుంటూ తొడతొక్కుడి కోసం
ఎగురుతూన్న కోళ్ళల్లా
కొట్టినా వాలే కాకుల్లా
రాయెట్టి కొట్టినా లాలాజల స్రావంతో
తిరిగి వచ్చే పుచ్చు కుక్కల్లా
ఎన్ని తిట్టినా మళ్ళీ నంగి నంగిగా
వంగి వంగి మాట్లాడే రాజకీయ వందనాల్లా
గంటకొడ్తూ లాగే నిలవ మిఠాయి బండి మీద
ఎక్కడెక్కడ్నుంచో వచ్చి ముసుర్తోన్న ఈగల్లా
సిగ్గులేని ఈ జనంలో
ఒక్కడూ ఉండడు

సెలయేటి సందేహం అంచున
ఛెళ్ళున కొరడాతో వేసిన
ఆగ్రహ నవ్యచిత్రం ముందు
సమస్యల కోర్కెల కాంక్షల
ఆకలిదప్పుల శ్రమ నిష్ఫలాల
దుఃఖోద్విగ్న పర్వతాల కీలల ముందు
ముందున్న ముసురుకొస్తోన్న చీకటి ముందు
సిగ్గులేని ఈ జనంలో
ఒక్కడూ ఉండడు
ఆ రాత్రికి బేరందొరకని అనాకారి అనాథ ముందు.

—వేగుంట మోహనప్రసాద్

భారంగా తలెత్తుతూ గుమ్మం దగ్గర నిలబడ్డ గంగరాజును చూశాడు. కళ్ళు పెద్దవి చేసి, పెదాల్ని సగం విప్పి తీక్షణంగా దెయ్యంపట్టినట్లు అదేపనిగా చూసి చూసి, ఒక్క ఊపున బలం కూడగట్టుకుని స్ప్రింగులేచినట్లు చెంగున లేచి ప్రక్కనున్న కుండల్ని తన్నేసుకుంటూ తూలిపోతూ తమాయించుకుని నిల్చుని శివమెత్తినట్లు వెనక్కి ముందుకి ఊగుతున్నాడు ఢక్కువాడు.

"ఒరేయ్! పద....పదరా. రథం ఆగిపోయింది. త్వరగా బయలుదేరు" అని హెచ్చరించేడు గంగరాజు. ఈ అలికిడికి పెరట్లో పని చేసుకుంటున్న ఢక్కువాడి పెళ్ళాం ఆదెమ్మ గబగబ వచ్చి "దండాలు బాబుగారు. పొద్దుట్నుంచి తెగ తాగేసి తిరుగుతున్నాడు. వారం రోజుల్నుంచి మరీ ఎక్కువై పోనాది. తిండి తినడం మానేసి కొడుకుని తల్చుకుంటూ ఏడ్చుకుంటూ తాగుకుంటూతిరుగుతున్నాడు. కూలికెళ్ళడు ఎళ్ళినా డబ్బులింటిలో ఇవ్వడు. పస్తులుంటున్నాం.... "ఇదుగో ఇటు ఇనుకో బాబులొచ్చారు. జాతర కెళ్ళాల్లు" అని తూలుతున్న మొగుడ్ని కుదుపుతూ అంది.

"జాత్తర... ఊహ్" అని క్రింది పెదాన్ని వికృతంగా కదిలించుకుంటూ నవ్వాడు. "నెల రోజుల క్రితం నా కొడుక్కి స్మశానంలో పెద్ద జాతరచేశాను. ఈ రోజు దేవుడికి జాత్తర పట్టిస్తాను. ఓ గంగరాజు బాబు! దరమకర్త. దండాలు బాబయ్యా....పతానులో వున్నాను చమించాల."

"ఏటి బాబులొస్తే మర్యాద నేకందా. పదపద" అంటూ చీదరించుకుంది ఆదెమ్మ.

"బాబులొస్తారే! ఎవడి బాబుకోసం. రెండేళ్ళనించీ నేను సచ్చానో వున్నానో పట్టించుకోని బాబులు. ఈయేళ యెందుకొచ్చారే ఆల్లవసరం.... నేను.... అంటే నేను.... ఈ ఏళ రాజా........ నాన్నేకపోతే రథం కదలదు. నేను బూతుల మాష్టర్ని. మా తాతలనాటినుంచీ ఈ దేవుణ్ణే తిడుతున్నాం. ఆ దేవుడు నా కొడుక్కి తిట్లంటే మహాసరదా. కులాసా యెక్కిపోయిజాతర చేసినోళ్ళకి వరాలిచ్చేస్తాడు ఆళ్ళ ఇంటిలో లచ్చిందేవి దూరిపోద్ది. తిట్టిన నా కొడుకులం మాకు చేతిలో చిప్ప. నోట్లో బెడ్డ. ఇదండి న్యాయం. మా తాత. ఆడికిగుర్రం ఎక్కించి తీసుకెళ్ళేవోరట జాతరకి.... ఇంట్లో పిల్లలు తొంగుండేవి. ఆడు ఊరంతా అప్పులు చేసి చేసి రైలుకింద బుర్రెట్టేసినాడు....మా బాబు.... ఏటి మా బాబు....బా" అని నోటిలోని మాట నోటిలోనే వుంది. భళ్ళున కక్కేశాడు. సారా కంపుతో ఇల్లు రేగిపోతోంది.

"ఒరే ఢక్కునా కొడకా—స్నానం చేసి రారా. బాబు కొత్త బట్టకొని తెచ్చేడు. కట్టుకొని తొందరగా బయలుదేర్రా నాకొడికా" అని పూజారి గర్జించేడు.

"కొత్త బట్టలా. ఓల్ రైట్" అని కుర్రాడు తెచ్చిన బట్టల్ని అందుకున్నాడు.

"మరి కట్నం."

"ఒరేయ్ నీకు పుణ్యముంటుంది. వేగంగా పదర్రా బాబూ.... ఇదుగో ఇరవై" అంటూ రెండు పది రూపాయల నోట్లని తీసి ఢక్కువాడి చేతిలో పెట్టబోయాడు గంగరాజు. ఢక్కువాడు చెయ్యి వెనక్కిలాక్కొని నోట్లవైపు తేరిపారజూసి "నోనో....ఫిఫ్టీ డాలర్స్....ఏభై లేకపోతే నేను రానెహేయ్" అని అమాంతం చతికిలబడిపోయి మఠం వేసుకుని యథాప్రకారం తలని భారంగా వాల్చేసి కళ్ళు మూసుకున్నాడు.

"మందు ఎక్కువై పోయింది. ఇంగ్లీషు మొదలుపెట్టేడు. అమెరికన్ డాలర్స్ కావాలట" అని పూజారి ఫకాలున నవ్వి గంగరాజు వైపు చూశాడు.

"ఇంగ్లీషులోనే తిడతాను....ఫకాఫ్"

"ఇదుగో ఆదెమ్మ వీణ్ణి పెరట్లోకి తీసికెళ్ళి తరవాణీ పట్టించి నాలుగు బిందెల నీళ్ళు దిమ్మరించు నిషా వదిలిపోతుంది" అని పూజారి పురమాయించేడు.

"పట్టు పూరాగా ఒగ్గేస్తుంవెండి. మరి పిప్పి.... ఏభై."

"ఇందరా దొంగనా కొడకా వెగరంగా తయారవు" అని మిగతా ముప్పయి కలిపి. మొత్తం ఏభై చేతిలో పెట్టేడు గంగరాజు.

"మీరెళ్ళండి బాబూ! సటంలో ఈణ్ణి తయారుచేసి పంపుతాను." అని ఆదెమ్మ ఢక్కావాణ్ణి లేవనెత్తి పెరట్లోకితీసికెళ్ళింది.

"రాజుగారూ మీరిక్కడే వుండండి. నేనువెళ్ళి మంగలి బాజాని. పూలదండల్ని పంపిస్తాను దగ్గిరుండి మీరు తీసుకురండి" అని గబ గబా వెళ్ళిపోయేడు పూజారి.

తూలుతున్న ఢక్కావాడి జబ్బపట్టుకుని పెరట్లోకి తీసుకెళ్ళింది ఆదెమ్మ. గిన్నెడు తరవాణీ తాగించింది. పుల్లటి తరవాణీతాగి ఆ పులుపుకి మొగమంతా పులిసి పోయి నట్లు వికృతంగా చిట్లించుకుంటూ బ్రేవ్ మని త్రేన్చాడు.

"ఇక్కడ కూకో! నీళ్ళు గుమ్మరిస్తాను."

"ఇక్కడ కాదు.... అక్కడ ... నా కొడుకు శవాన్ని స్నానం చేయించిన దగ్గరే నాకూ నీళ్ళు పొయ్యి" అని రుద్ధకంఠంతో తడబడుతూ వెళ్ళి కూచ్చున్నాడు. కొడుకు మాట ఎత్తగానే గుండెల్లో నుంచి వస్తున్న దుఃఖాన్ని పెదాల్తో బిగబట్టి దిగ మింగుకుంటూ, జలజల రాల్తున్న కన్నీటిని చేత్తో తుడుచుకుంటూ ఢక్కావాడికి స్నానం చేయిస్తోంది ఆదెమ్మ.

"ఏటే–ఏడుస్తున్నావా నోరుమ్మయ్యహె! ఆడు అన్ని బాధల్ని పూరాగా ఈ భూమ్మీద ఒగ్గేసి ఎల్లిపోయేడు....ఇక నీ సావూ నా సావూ చూడు....నువ్వు తిన్నావే? తినలేదు కదూ. ఇంట్లో నూకల్లేకపోతే, ఈరిగాడి పెళ్ళాన్ని ఒన్నం అడుక్కొని తినలేకపోయావా?"

"ఇంట్లో మొగోడు సరిగ్గా నేడు. అంద రిళ్ళకెళ్ళి అడుక్కోమంటావా. నీ దగ్గర ఏభై రూపాయలు ఇలాతే. మనం తిన్నా తినకపోయినా ముందు అప్పులోళ్ళ సంగతి చూడు బజార్లో పట్టుకుని నన్ను నానా తిట్లు తిడతన్నారు."

"అప్పులు చెయ్యడం. తిట్లు తినడం వస్తుండడం మన కలవాటేనే. ఈ అప్పు తీరిస్తే మళ్ళీ మరో అప్పు. అప్పుడెక్కడ్నించి వస్తయి పైసాలు... ఈ రోజు నేను రాజా–ఈ రోజు పోతే రేపు మరి నాకు లేదు. జాతర. జగన్నాథ జాతర. ఫుల్‌గా సారా కొట్టేస్తాను. నువ్వూ చుక్కేసుకోయే- అన్ని బాధలూ ఎగిరి పోతాయి. మాంచి ఖుషీ వస్తాది. ఎవ డైనా అప్పు తీర్చమని అడిగితే ఎగిరి గుండెమీద తన్నేయి."

"ఏటీ గాచారం, తిండికి లేక సస్తుంటే తాగుతానంటావేటి"

"నువ్వు.... నువ్వు తొత్తు కూతురా.... ఎప్పుడు సావు."

దూరంగా బాజాల మ్రోత. రాను రాను సన్నాయి మేళం. జేగంటలు దగ్గరవుతూ వచ్చి ఢక్కావాడి ఇంటిముందర ఆగాయి. చుట్టుప్రక్కలవాళ్ళు ఇంటిముందు గుమి గూడేరు.

"బాజాలు వెళిపొచ్చేయి. త్వరగా బయలుదేరు" అని ఆదెమ్మ ఢక్కావాడి ఒళ్ళంతా తుడిచి కొత్తబట్టలు కట్టించింది.

ఢక్కావాడు తెల్లటి కొత్త పంచ కట్టు కున్నాడు. కొత్త తలపాగా చుట్టేడు. కండువా నడుంకి బిగించి కట్టేడు. చేతి కర్రకి రంగు గావంచాకట్టి యెత్తిపట్టు కుని గుమ్మంలోంచి బయటకు వచ్చి వాకిట్లో నిలుచున్నాడు.

ఢక్కావాడు అలా పైకి రాగానే ఒక్క సారి వాయిద్యాలు తారస్థాయి నందు కున్నాయి.

గంగరాజు స్వయంగా ఢక్కావాడి కాళ్ళు కడిగి మెడలో పూలదండవేసి నమస్కరించేడు.

"జై! జగన్నాథ మహాప్రభూకీ జై" అని గంగరాజు అంటూ బయలుదేరమని ఢక్కావాడికి స్వాగతం పలికేడు.

ఢక్కావాడు రథయాత్రకి బయలు దేరాడు.

ముందు సన్నాయి మేళం. ఇరుప్రక్కలా జేగంటలు. ప్రక్కగా గంగరాజు.

గావంచా కట్టిన గొడుగు కర్రని కుడి చేత్తో పట్టుకుని, మెడలో పూలదండలు ఊగుతుండగా కాలిమడమలలో స్ప్రింగు లున్నట్లు ఎగురెగురుతూ హుందాగా నడుస్తూ రథం దగ్గరకి బయలుదేరాడు. ఢక్కావాడ్ని సగం దూరం సాగనంపి ఆదెమ్మ తిరిగి వచ్చేసింది.

"ఢక్కావాడొచ్చేడు! ఢక్కావాడొ చ్చేడు!" అంటూ జనం గోల గోల చేసు కుంటూ వాడ్ని చుట్టుముట్టేరు. వాడిమీద పడిపోతున్నారు! వాళ్ళందర్నీ పక్కకు నెడుతూ నిచ్చెనవేసి ఢక్కావాడ్ని రథం మీదికి ఎక్కించేరు. దూరంలో వున్న జనం తోసుకుంటూ జనసమ్మర్దంలో నించి రథం ముందుకు రాలేక ఇంటి అరు గుల మీదకి ఎక్కిపోతూ ఎగబడి చూస్తు న్నారు. తండ్రులు పిల్లల్ని భుజాలమీగ ఎక్కించుకుని ఢక్కావాణ్ణి చూపిస్తు న్నారు. ఢక్కావాడు దేవుడికి సాష్టాంగ పడి లేచాడు. శఠగోపం పుచ్చుకునిపూజారి ఇచ్చిన తులసి ప్రసాదాన్ని నోట్లో వేసు కున్నాడు. పూజారి వాడి తలపాగాకిసన్నటి

చదివారా?

రంగనాయకమ్మ

రచనలు:

(నవల)
జానకి విముక్తి 3-50
(నవలిక)
తెర వెనక 3-00

కార్ల్ మార్క్స్: కాపిటల్

"పెట్టుబడి"
పరిచయం 11-00
(నవలా పరిచయం)
స్పార్టకస్ 3-00
(నవలా పరిచయం)
టామ్ మామ ఇల్లు 8-00
(నవలాపరిచయం)
స్వేచ్ఛాపథం 5-00

త్వరలో

చుట్టాలు (నవలిక),
శాస్త్రీయ దృక్పథం
(కొన్ని ప్రశ్నలూ, జవాబులు)

చలంగారి

స్త్రీ 8-00
బిడ్డల శిక్షణ 5-00

ప్రతులకు:

అరుణా పబ్లిషింగ్ హౌస్
ఏలూరు రోడ్,
విజయవాడ-2.

పూలదండని తగిలించేడు. డక్కీవాడు రథం ముందుకు వచ్చి ఒక్కసారి జనాన్నంతా కలయజూశాడు. ముఖంమీద పూలదండ ఊగులాడుతోంది. నడుం మీద చెయ్యి ఆనించి గొడుక్కర్రని ఆకాశంవైపు ఎత్తి చూపుతూ, విచిత్ర భంగిమలో క్షణంసేపు నిలబడి "ఆపండి .... బొందొకొరో" అని వాయిద్యాల వాళ్ళవైపు అరిచాడు. వాయిద్యాల్ని ఆపుచేశారు. జనమంతా నిశ్శబ్దంగా ఢక్కీవాడివైపు తదేకదీక్షతో చూస్తున్నారు."

"తై తై తక తై తై.... తై తై తక తై తై" అంటూ సంకీర్తన మేళగాళ్ళని గొడుగు కర్రని ఆడిస్తూ హెచ్చరించేడు.

"ఢింఢిం తకఢింఢిం.... ఢింఢిం తక ఢింఢిం" అంటూ మృదంగాల్ని వాయిస్తూ ఎగురెగురుతూ జవాబు చెప్పేరు.

"ఢైంయ్...ఢైంయ్...తక...ఢైంయ్.. ఢైంయ్" మంటూ జేగంటల్ని వాయిస్తూ ఇరుప్రక్కలా నిల్చున్న జేగంటవాళ్ళు వంతవాయింపు వాయించేరు.

"రాధా ఢీకా ఢీకొయిలా మహా ప్రొంకొరా కొండియా....నపాయిలా.... ....తై తై తక తై తై....అహ్హా....అహ్హా.... తకతై తై" అంటూ అర్ధనిమీలిత నేత్రాలతో వలయాకారంగా నడ్డి తిప్పుకుంటూ రథంమీద గెంతుతున్నాడు. లయబద్ధంగా క్రింది మృదంగాలు, పైన జేగంటలూ వాయించుకుంటూ ఢక్కీవాణ్ణి అనుసరిస్తూ వాళ్ళు నాట్యం చేస్తున్నారు.

బూతు పేలింది. జగన్నాధ రథచక్రాలు కదిలేయి.

చురకలు :

యజమాని ఏడుపొ్కహం కంటే
వీడే నయం
ఎప్పుడు చూసినా ఊట్టిపడ్తుంది
వినయం

అలిశెట్టి ప్రభాకర్

ఆ పాటకి అర్ధం యేమిటన్నట్లు ప్రక్కనున్న పూజారికి సౌంజ్ఞచేశాడు గంగరాజు. ఒరియాభాష తెలిసిన పూజారి గంగరాజు దగ్గరగా వెళ్ళి "జగన్నాధ రథం వెనక్కీ ముందుకీ ఊగుతోంది....ఎంత వూగినా మొండి జగ్గడిమొండి....అందడంలేదు" అని మధ్యమాటల్ని గంగరాజు చెవిలో గొణిగాడు. గంగరాజు ముసిముసి నవ్వుల్ని నివ్వుకుంటూమీసాల్ని చేత్తో దువ్వుకుంటూ సంబరంతోపాటు ముందుకు నడుస్తున్నాడు.

ఆవదంతో నిండిన రథచక్రాలు సాఫీగా ఉల్లాసంగా కదుల్తున్నాయి.

ఢక్కీవాడు మరోపాట అందుకున్నాడు—

"జండా రథ మెక్కింది
చుక్క నింగెక్కింది
శ్రీ కృష్ణుడి చెల్లెమ్మకి దూలెక్కింది"

"తై తై తక తై తై" అంటూ గొడుగు కర్రని ఎత్తిపట్టుకుని ఎడం చెయ్యి నడ్డి మీద ఆనించి భరతనాట్య భంగిమలోరథం దద్దరిల్లి పోయేట్లు గెంతుతున్నాడు. జనం గొల్లున నవ్వుతున్నారు. కుర్రకారు కిర్రెక్కిపోతూ ఢక్కీవాడి ఆటకు లయగా ఈలలు వేస్తున్నారు.

రథం జోరు పుంజుకుంటోంది. బూతు పాటలకి హుషారెక్కిన జనం మరింత ఉత్సాహంతో రథాన్ని తోస్తున్నారు. ఆకాశంలో మబ్బులు ఉంగలు చుట్టుకుంటూ భారంగా నడుస్తున్నాయి. రథ శిఖరాగ్రాన అమర్చిన నీలిచక్రం దూరం నుంచి మబ్బుల్లోంచి దూసుకువస్తున్న సుదర్శనంలా వుంది.

కొబ్బరికాయలు వందల సంఖ్యలో పెఠేలు పెఠేలుమని పగులుతున్నాయి.

కర్పూర హారతి కాంతుల్లో నేత్రోత్సవంలో కొత్తరంగులు దిద్దుకున్న వనమాలి నవకళేబరంలో ప్రతిఫలిస్తున్నాయి. ఢక్కీవాడి బూతుపాటకికైపెక్కిపోతున్న సుభద్రాదేవి సిగ్గుతో ఫల్గుణిడివైపు ఓరగా చూస్తోంది. విజయుడు జననాశ్వాల్ని సురగలు కక్కేలా పరిగెత్తిస్తూ తన సారథ్య నైపుణ్యాన్ని ప్రియురాలి ముందు ప్రదర్శిస్తున్నాడు.

బూతు పాటలకి కొత్తశక్తిని పుంజుకుంటున్న రథం జోరుగా పరుగెత్తుతోంది.

"యమునాతీరే....కుంజా బిహారీ...." అని ఆడదానిలా సిగ్గుతెరలు ముంచుకొస్తున్నట్లు బుగ్గమీద వేలు పెట్టుకుని వయ్యారం ఒలికిస్తూ పృష్ఠభాగాన్ని జనంవైపు తిప్పి ఆడించుకుంటూ గుండ్రంగా తిరుగుతున్నాడు ఢక్కీవాడు. ఈ పాటలో భాష సరిగ్గా అర్థంకాక జనంలో పేలలేదు. కాని వాడి నాట్యభంగిమ చూస్తున్న జనం ఆ పాటలో నిగూఢమైన చాలా పెద్ద బూతు వుండి వుంటుందని నిశ్చేష్టులై చూస్తున్నారు.

"ఏమిటండోయ్ పూజారిగారూ! ఇదేదో తమాషాగా వుంది ఆట.... ఇంతకీ ఏమంటాడు?"

"యమునా సైకతాల్లో. విరబూసిన పొగడ చెట్టు మాటున రాధ....గోపాల దేవునిపై నుంచి పుంభావకేళి సలుపుతోంది" అని కిసుక్కున నవ్వేడుపూజారి.

"ఆఁ...." అని అర్థంకాక మరికాస్త వివరంగా చెప్పమన్నట్లు చూశాడు గంగరాజు పూజారి వైపు.

"ప్చ్!....అదేనండి .... ఉపరతి .... అబ్బా?" అని గంగరాజు దగ్గరగా వెళ్ళి" కృష్ణుడి మీద రాధ ఎక్కి పోతోందండీ."

"అమ్మా! గాడిద కొడుకు" అంటూ రాధామాధవుల రాసకేళీ బంధనాల్ని

వూహించుకుంటూ. ఢక్కావాణ్ణి మనస్సులో శ్లాఘించుకుంటూ వెనక్కితిరిగి రథంమీదకి చూశాడు గంగరాజు. మదవతీ మోహనుడి ముఖం రసికావేశంలో చిరుచెమటలు పట్టినట్టు కొబ్బరినీటి బొట్లతో నిథడివుంది.

ఢక్కావాడు పాటలు పాడుతూ రకరకాలుగా గెంతుతున్నాడు. ఒక్కొక్కసారి గుర్రంలా ట్రాటింగ్ చేస్తున్నాడు. మరోసారి కోతిలా యెగురుతున్నాడు. మధ్యమధ్యలో రథం వెనక్కివెళ్ళి కుర్రాళ్ళతో సారా తెప్పించుకుని తాగుతున్నాడు. ఒక చిన్న సీసాని జేబులో పెట్టుకున్నాడు. రానురాను చిన్న తూలుడు ఆరంభమయింది. తమాయించుకుని పాడుతున్నాడు. జారిపోతున్న పంచను యెగగట్టుకుంటూ గెంతుతున్నాడు. అంతకంతకీ జనం ఢక్కావాడికి మసక మసగ్గా కనిపిస్తున్నారు. సడన్‌గా ఫ్రీల్ వాయిస్‌తో రాగం అందుకున్నాడు. చెవుకి చెయ్యి ఆనించి ఎడంకాలు ముందుకి దన్నుబెట్టి జనంలో ఆడవాళ్ళవైపు తిరిగి కనుబొమ్మ లెగరేస్తూ చిరునవ్వు నవ్వుకుంటూ

"పెద్దా పెద్దా కళ్ళోడు
కాళ్ళులేని కుంటోడు
మొండి చేతులోడు
దేవుణ్ణి అన్నాడు—దగ్గరికి రమ్మన్నాడు
(ఆడవాళ్ళవైపు కన్నుకొట్టేడు)
పసందైన పడుచుగుంట పరికిణీ ఎత్తి
చూపిస్తే
పసలేక చతికల బడ్డాడే!.... తైతై లేక
తైతై ....తైతై.... తైతై తక తైతై"

అంటూ రెట్టింపు ఉద్వేగంతో ఆడోళ్ళవైపు చూసుకుంటూ ఎగురెగురుతూగంతులేస్తున్నాడు. ఆడవాళ్ళు సిగ్గుతో తలలొంచుకుని కిసుక్కుమని నవ్వుకుంటున్నారు. ఒకరి నొకరు సిగ్గుతో పట్టేసుకుని ముఖాల్ని దాచుకుంటున్నారు. జనంలో ఈలలు....నవ్వులు....పల్లంలో రథం ధడధడమని పరుగెత్తుతోంది.

రథంమీద ఆడుతున్న ఢక్కావాడు బేలన్సు తప్పి తూలిపోయి ప్రక్కనున్న పూజారిమీద పడ్డాడు.

ఇదంతా క్రిందనుంచి చూస్తున్నగంగరాజు "సాంబా! ఈ ఢక్కావాడు తాగేసి నట్టున్నాడు మళ్ళీ. రథం మీదనుంచి పడిపోగలడు. వెళ్ళి వాడిని రథం దింపరా నాయనా" అని సాంబణ్ని పంపిస్తూవుండగా రథం దగ్గర చిన్న గందరగోళం మొదలయింది. జనం ఘర్షణ పడుతున్నారు. సాంబడు పరుగెత్తాడు.

ఇందాకట్నించీ సంబరంలో తిరుగుతున్న గళ్ళ చొక్కావాడు ఆ తగవులాటలోంచి గబగబా రథం ఎక్కిపోయి "లంజకొడకల్లారా! ఇది సంబరమా? సానిమేళమా" అని పూజారి పెద్ద కొడుకుని చొక్కా పట్టుకునిలాగి గూబ ఛెళ్ళుమనిపించాడు. "కొబ్బరికాయలు అందిస్తున్న ఆడవాళ్ళ చేతులు పట్టుకుంటావా. నీకు అప్ప చెల్లెళ్ళు లేరా?" అని వాడి మీద హూంకరిస్తున్నాడు.

జనంలో త్రొక్కిసలాట ప్రారంభమైంది. అందరూ రథం దగ్గరకు పరుగెడుతున్నారు. రథం మీద పూజార్లు గళ్ళ చొక్కా వాడిని అడ్డుకుంటూ పూజారి కొడుకును విడదీస్తున్నారు. పూజారికొడుకు వాళ్ళని తోసుకుంటూ "రౌడీ వెధవా! నన్ను అనవసరంగా కొడతావుట్రా. నేను ఆడవాళ్ళ చేతులు పట్టుకోడం నువ్వు చూశావురా. గంగారాజు బాబూ! వీడు నన్ను చంపేస్తున్నాడండి బాబోయ్" అని రథం మీదినుంచి కేకలేస్తున్నాడు. ఇంతలో

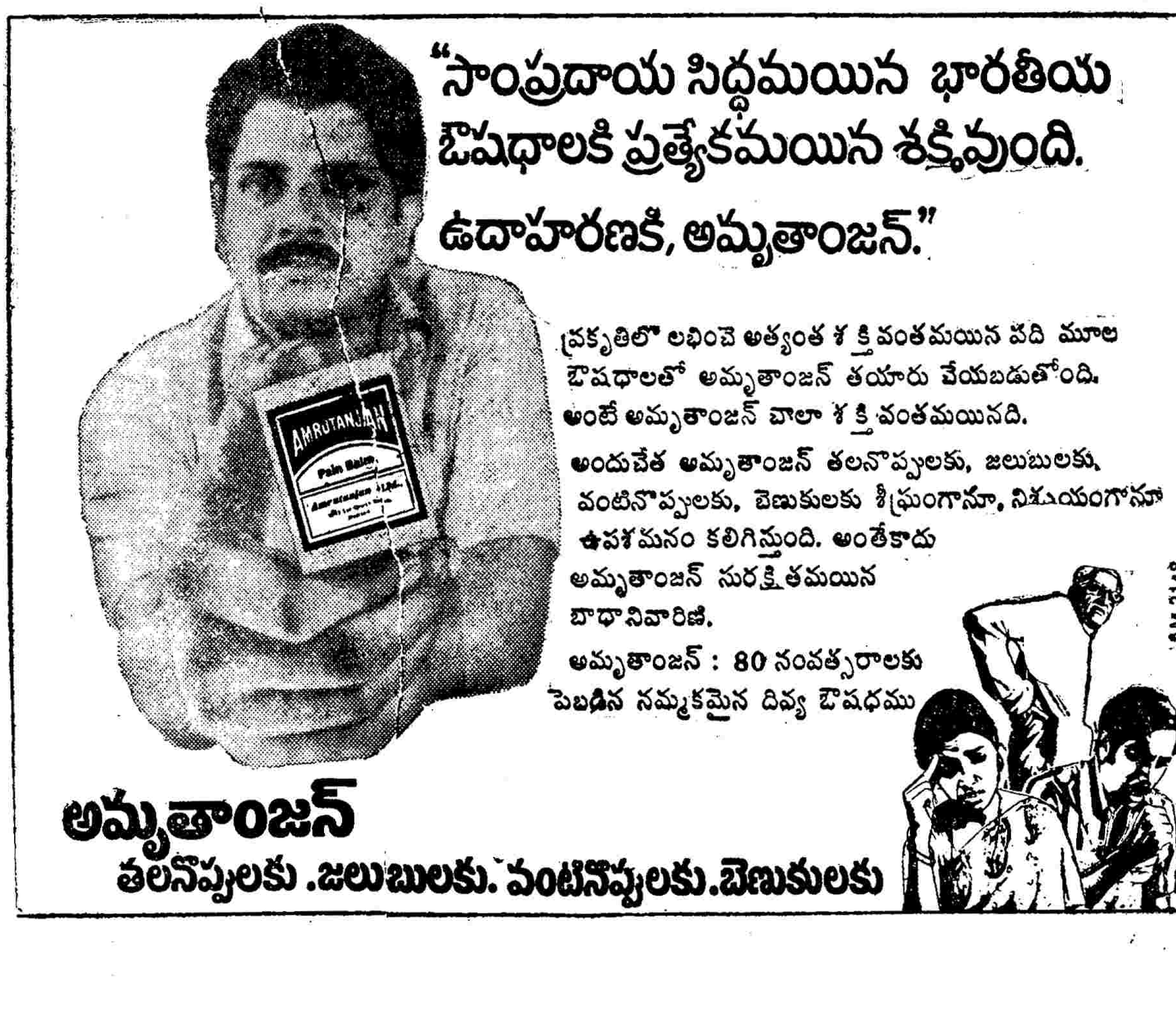

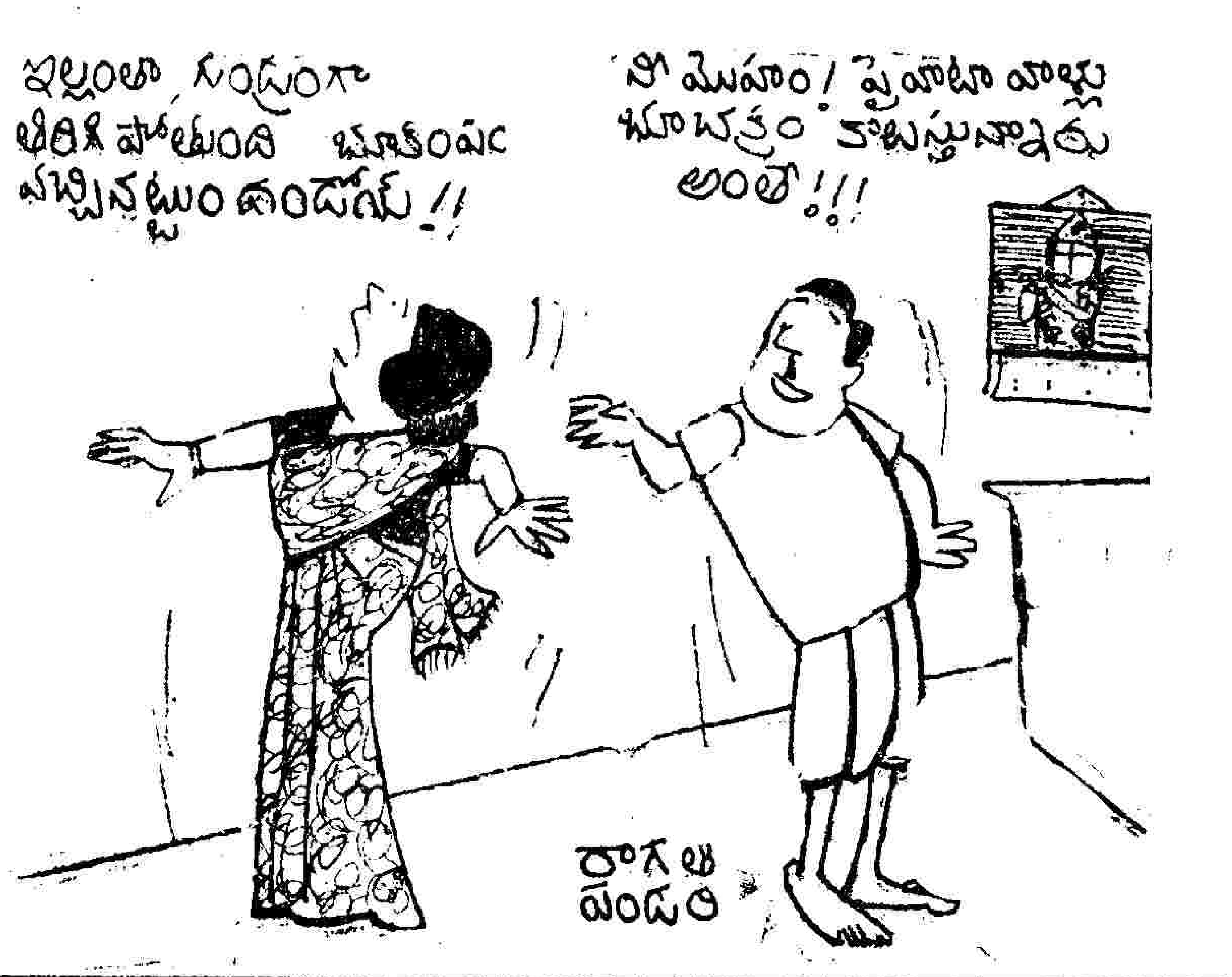

సాంబడు జనాన్ని తోసుకుంటూ రథం స్తంభం పట్టుకొని ఎగిరి మీదకెక్కి గళ్ళ చొక్కావాణ్ణి అమాంతంగా జుత్తుపట్టుకుని క్రిందికి ఈడ్చుకొచ్చాడు.

"ఆడవాళ్ళని అల్లరి పెడుతూంటే చూస్తూ ఊరుకున్నారా?" అని గళ్ళచొక్కా పార్టీవాళ్ళు అయిదారుగురు తగువుకి దిగేరు."

"అందరూ ఆగండి. మీలో వాడు ఆడవాళ్ళచెయ్యి పట్టుకోవడం ఎవరుచూశారు? ఏ ఆడకూతురు చెయ్యి పట్టుకున్నాడో వచ్చి చెప్పమను."

"ఏ ఆడదైనా ముందుకు వచ్చి చెప్తాదేంటి. నేను నా కళ్ళతో చూశాను. మర్యాదగా వదులు" అని సాంబడుమీద గళ్ళ చొక్కావాడు విరుచుకుపడ్డాడు.

"దొంగనాకొడకా సంబరం భగ్నం చెయ్యడానికి పితూరీ లేవదీస్తున్నావా. ఇది దేవుడి కార్యంరా! జాత్ర జరగనీకుండా రెండు సంవత్సరాలు దేవుణ్ని కోర్టు కెక్కించార్రా. కంజాతి నా కొడకల్లారా. మసురోగంపడి చస్తార్రా. ఎంకునాయుడు ఎంగిలికూడు కతికి జగడానికి వస్తావా.... కాసుకో" అంటూ డొక్కలో బలం పూర్తిగా పొక్కతన్ను తన్నేడు. అంతే తలావొక తన్ను చేతికొచ్చిన దెబ్బ. క్రిందపడేసి యాడ్చియాడ్చి తంతున్నారు. వాడి పార్టీవాళ్ళు అంగబలం చాలక మెల్లగా జారుకున్నారు.

"ఆగండి...." అన్న గంగరాజు కేకతో వాణ్ణి కొట్టడం ఆపుచేశారు. గంగరాజు వాడి కాలరు పట్టుకుని లేవదీసి జనంలోంచి గెంటుకుంటూ ప్రక్కకి తీసికెళ్ళి "బ్రతికిపోయావు....పో" అని వదిలేశాడు. గళ్ళ చొక్కావాడు దెబ్బలతోనూ, అవమానభారంతోనూ రొప్పుకుంటూ వాళ్ళ దులుపుకుంటూ "నన్ను కొడతారు కదూ మీరంతా" అని హెచ్చరిస్తూ తూలుతుంటూ జనంలోనుంచి వెళ్ళిపోతున్నాడు.

"నాలేస్తాను నా కొడకా" అని వాణ్ని వెంబడిస్తున్న సాంబణ్ని "ఊం!" అని సౌంజ్ఞతో ఆపుచేశాడు గంగరాజు. "జాత్ర కానీయండి.... ఊ.... రథం కదిలించండి"

సాంబడు ఎగస్పార్టీవాళ్ళమీద కసితో మరింత బిగ్గరగా గొంతెత్తి "జై జగన్నాథ మహాప్రభూకీ జై.... బోలో జగన్నాథ్ కీ జై" అని చెయ్యిమీదకెత్తి తిప్పుతూ రథాన్ని కదిలించమని సౌంజ్ఞ చేశాడు. రథం కదిలింది.... సంబరం తిరిగి ప్రారంభమైంది. బాజాలు, జేగంటలు మ్రోగుతున్నాయి. ఈ సందడిలో ఢక్కావాడు ఎప్పుడోగాని క్రిందికి దిగిపోయేడు.

అందరి మధ్యనుంచి తోసుకొస్తూ "ఆపండి– బంద్ కరో ....హోల్డాన్" అని గట్టిగా అరిచేడు. అందరూ మూగుతున్నారు. ఢక్కావాడు జేబులోంచి సీసా తీసి డగ్‌డగ్ మని గుటకలు వేస్తూ తాగేసి ముఖం చిట్లించుకుంటూ మూతి తుడుచుకున్నాడు. సీసాని జనం తలల మీదినుంచి కాలవలోకి విసిరేశాడు.

"పూజారి కొడుకు ఆడవాళ్ళ చేతులు తడమడం తప్పా! మరి తప్పే అనుకో.... పాయింటు. మరి ఈ దేవుడు ఎందరి ఆడాళ్ళ చేతులు పట్టుకోలేదు. ఒక చెయ్యేటి అన్నీ పట్టుకున్నాడు. ఇది తప్పు కాదా? మరి ఈ పాయింటు? మరి అదీ పాయింటే ఇదీ పాయింటే.... ఏది పాయింటు? అని అందరినీ గుండెలమీద చరుస్తూ క్రాస్ యెగ్జామినేషను మొదలుపెట్టేడు.

"ఒరే ఢక్కావా దేవుణ్ని మనుషులతో సమానం చేస్తావురా.... తాగేసున్నావు తిన్నగా రథం యెక్కు."

"నేనెక్కనండి. దేవుడుచేస్తే రాసక్రీడలా. మనుషులు చేస్తే పోకిరీ వేషాలా.. ఏం పాయింటండీ. దేవుడు గొప్పోడు. ఆడికి భజనలు చేస్తున్న మీరంతా గొప్పోళ్ళు. గొప్పోళ్ళది లవ్ పేదోళ్ళది రంకుతనం."

"దేవుణ్ని తిట్టకురా లంజకొండకా. కళ్ళుపోతాయి. ఒరేయ్ వీడితోనేంట్రా తంటా.. రథాన్ని లాగండి" అని సాంబడు అరిచాడు.

"కొవ్వెక్కిన దేవుడికి బూతులంటే మహా సరదా అండీ మహాప్రభో. నీకు తెలీదేటండీ. ఈడు సాలామంది ఆడస్త్రీల్ని పాడుచేశాడు. పల్లిముంతలు పట్టుకొచ్చిన గుంటల్ని తగులుకున్నాడు. పెద్దకుండకి ఎసరెట్టాడు. మేనత్తమీదికి ఎక్కిపోయా

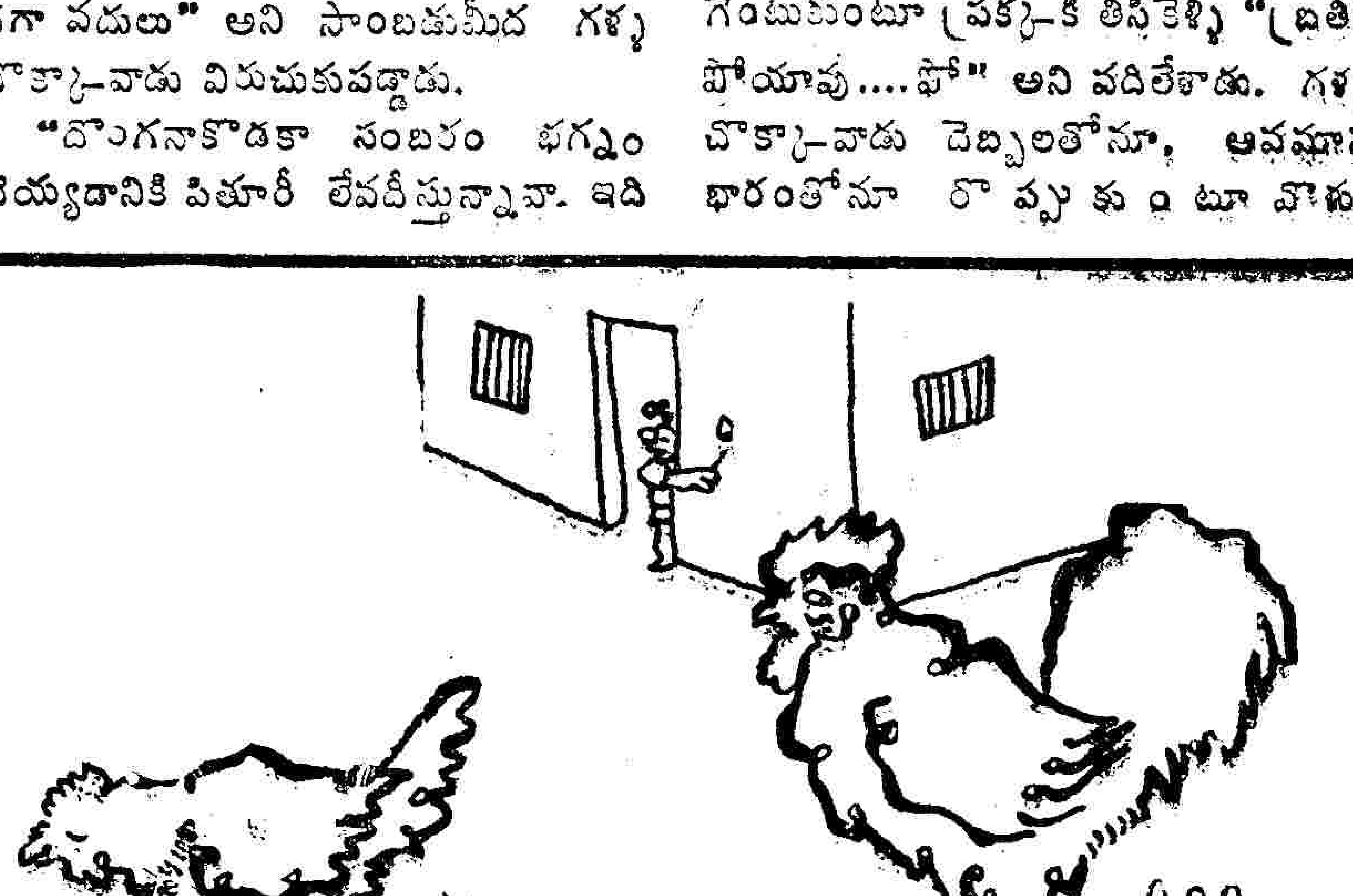

తండీ పరమేశ్వరా" అని చివరి మాటల్ని రాగయుక్తంగా చదివాడు.

"మనం కేవలం మనుష్య మాత్రులం. ఆ మహానుభావుడి లీలలు మనకి అర్థం కావురా. జగన్నాథుడు దీనజనోద్ధారకుడు." అని ప్రక్కనున్న ఆసామీ ఎవరో జ్ఞాన బోధ చేస్తుంటే. రెండు రోజుల్నించి తిండి లేక ఆకలితో మండిపోతున్న కడుపులోకి సారా వడివడి దావానలంలా భగ్గు భగ్గున లేచాడు ధక్కవాడు.

"ఈ లక్ష్మీ కొడుకు దేవుడు దీనజనులను రచ్చిస్తాడా.... ఎవడ్రా నువ్వు. నేను దరిద్రపు నా కొడుకుని. నా బాబూ తాత అందరూ దరిద్రంతో బతికి ఆకలితో చచ్చారు. తరతరాలనుంచి మా బూతులు యింటూ కులాసా పడిపోతున్న దేవుడు మా ఆకలి తీర్చాడా. నా కొడుకుని రచ్చించాడా.... నేనేంపాపం చేశాను" ధక్కవాడి కంఠం రుద్ధం అవుతోంది. "గంగరాజు

చురకలు :

పండని పంట

చదువు పొలంలో ఎంత దున్నితే
నిరుద్యోగం పంట అంత
అధికమౌతుంది

అలిశెట్టి ప్రభాకర్

బాబూ.... బాబూ గంగరాజు బాబూ నేనన్నానని మరేవీ అనుకోకు. నీ డబ్బుచ్చుకుని తాగేసి గెంతుతున్నానుగాని నా గుండెల్లో కుంపట్లు రాజుకుంటున్నాయి.. అగ్గిమంట.. నా కొడుకు పోయాడునాయనా. దీపం ఆరిపోయింది. ఆరునెలలు రోగంతో తీసుకుని తీసుకుని మందుల్లేక. తిండిలేక తడవలా అయిపోయి. బిళ్ళ బిళ్ళలురకతం. బాల్చీడు రకతం కక్కుకుంటూ చచ్చిపోయేడు.... నా పద్దెనిమిదేళ్ళకొడుకు ఎలిపోయాడు నాయనా" అని గొల్లున ఏడుస్తూ కుప్పలా కూలిపోయాడు. వాడి ఏడుపు గొంతు కోసిన గొడ్డు అరుపులా ఉంది. జనం వాణ్ని ఓదారుస్తూ లేవనెత్తారు. అందర్నీ ఒక్కసారి విదిలించుకుంటూ దుఃఖాన్నంతా ఒక్క గుక్కన దిగమింగేడు గరళంలా. కోపంతో పెదాల్ని కొరుక్కుంటూ నిప్పులు చెరిగే కళ్ళతో పరుగునవెళ్ళి రథానికి అడ్డంగా నిల్చొని దేవుణ్ని డైరెక్టుగా ఎడ్రసుచేస్తూ చేతుల్తో తాటిస్తూ "నువ్వు దేవుడివా. నీకు నేను బూతులతో ఖుషీ చేస్తుంటే రథం యెక్కి కులుకుతున్నావు. కొయ్య బొమ్మవి నీకు నగలు తొడిగి, నైవేద్యంపెట్టి. చందాలెత్తి సంబరం చేస్తారు ఈ తెలివి తక్కువ నా కొడుకులు. నేను మనిషిని అడుక్కున్నా పైసా యివ్వరు. ఆకల్తో సావ్వలసిందే.... కడుపులు కాల్తున్నా లేని సరదా తెచ్చుకుని నిన్ను ఖుషీ చేస్తున్నాను. నా కొడుకుని తినేశావ్. నన్నూ తినేయ్.... నా పెళ్ళాం రోడ్డుమీద అడుక్కుని అదీ చస్తాది. నువ్వు రథంమీద వూరేగు. జేగంటలు కొట్టించుకో నువ్వు దేవుడివా.... లప్కాటఫర్ నాకొడకా ఒరేయ్ ఝూఠర్ ధమాల్.... ఈడు అడి పెల్లెల్ని ఆడి బావమరదికి తార్చాడండి" అని జనానికి చెప్తున్నాడు. "ఈడు బోకరు నా కొడుకు.... లాడ్జింగ్‌లో బుకింగ్ ఎట్టీ లేక పోయావురా.... నీ పరువు తీసేస్తాను. నిన్ను.... చక్రంతో కండించేస్తాను" అంటూ ప్రక్కనున్న పెద్దరాయిని అందుకుని రథంమీదికి విసరబోయేడు. అందరూ పట్టుకుని ఆపుచేశారు.

"ఒరేయ్ ధక్కవా! నీకు పుణ్యం ఉంటుందిరా బాబూ! గోల చెయ్యకురా.... నీకు మరో సీసా తెప్పిస్తాను. రథంఎక్కి వెనకాల నిమ్మళంగా తొంగో" అంటూ సాంబడు ధక్కవాణ్ని తీసుకుపోతున్నాడు. తిరిగి పరుగెత్తబోతుంటే పట్టుకుంటున్నాడు. ధక్కవాడు పడుచుకుంటూ తిడుతున్నాడు. ఏడుస్తున్నాడు గుండెలు బాదుకుంటున్నాడు. "నా చెట్టంత కొడుకు యెల్లిపోయాడు" అంటూ జనానికి. చెట్లకి. చేమలకి. ఆకాశానికి వాడి గోడు చెబుతున్నాడు. సాంబడు వాణ్ని బుజ్జగిస్తూ. ఓదారుస్తూ మెల్లగా రథం యెక్కించి వెనకాలయెవరికీ కనబడకుండా పడుకోబెట్టేడు. ధక్కవాడు రథం వెనకాల వాంతి చేసుకున్నాడు. మూలుగుతున్నాడు. నిషాలో నిద్రలో యేడుస్తున్నాడు. వంటిమీద తెలివి లేకుండా పడుకున్నాడు.

చీకటిపడింది. గేస్‌లైట్లు. దివిటీలు వెలిగించేరు. దీపపు కాంతుల్లో రథం మరీ అందంగా కనిపిస్తోంది. విగ్రహాలకి తొడిగిన ఆభరణాలమీద. జరీ పట్టుబట్టలపైన దీపపు కాంతులు ప్రతిఫలిస్తూ కొత్త కాంతుల్ని విరజిమ్ముతున్నాయి. రథానికి వేలాడదీసిన ఇత్తడి ప్రమిదలు స్తంభాలకి అమర్చిన అద్దాలలోంచి జగన్నాథుని కొలువుకూటాన్ని అలంకరించిన కోటి దీపాల్లా భ్రమింపజేస్తున్నాయి.

రథం మరో గంటలో గుడిసెన్న గుడికి చేరుకుంటుంది. నారాయణుడు రథికుడుగానూ. నరుడు సారథిగానూ రథం వెలుగుల్ని చిమ్ముకుంటూ చీకట్లని చీల్చుకుని పరుగెడుతోంది.

దీపావళి శుభాకాంక్షలతో

పచ్చిపులుసు
వెంకట సన్యాసయ్య
అండ్ సన్

25-8-77, మెయిన్ రోడ్,
విశాఖపట్టణము-1

మా వద్ద
గంధకము, సురేకారము,
ఆయుర్వేద మందులు
వనమూలికలు వగైరా
లభించును.

"గంగరాజుబాబు! ఆ ధక్కవాణ్ని పడుకోబెట్టేటప్పటికి నా తల ప్రాణం తోక్కొచ్చింది. డోసెక్కువై పోయిం దేమో, ఒక్కొక్కసారి గొలుమని ఏడుస్తున్నాడు. ఒక్కొక్కసారి దేవుణ్ని చంపేస్తా నంటున్నాడు. రథంక్రింద పడి పోతా నంటున్నాడు. అసలే పూటకి తికానా లేని బికారి నా కొడుకు. దానికి తోడు కొడుకుపోయి పిచ్చియి పోతున్నాడు. కొడుకు జబ్బుకి వూరంతా అప్పులు చేసే శాడు. ఆ బాధల్ని మరిచిపోడానికి వాకపే తాగుడు. ఇప్పుడిప్పుడే కళ్ళు మూసుకుని మూలుగుతూ పడుకున్నాడు."

గుడిసెన్నగుడి దగ్గర పడుతుండనగా రథం మరింత జోరుగా తోస్తున్నారు. వేగం పుంజుకుంటోంది సంబరం. గబగబ ముందుకి సాగుతోంది.

అదే సమయంలో జనం మధ్యన 'ధన్' మని సోడాబుడ్డి పేలింది.

జనం ఆలోచించే లోపల ప్రక్కసందు లోంచి సోడాబుడ్ల వర్షం నలువైపులనుంచి రాళ్ళవర్షం. సోడాసెంకులు అస్త వ్యస్తంగా ఎగురుతున్నాయి. జనంలో గోల, తొక్కిసలాట— చెల్లాచెదురుగా పరు గెత్తుతున్నారు. ప్రక్కసందులోనించి ఒక గుంపు కర్రలతోనూ, సైకిలు చైన్లతోనూ గంగరాజు పార్టీమీదికి విరు చుకు పడింది. గళ్ళచొక్కావాడు సైకిలు చెయిన్‌తో ఛెళ్ళున సాంబణ్ని కొట్టాడు. దెబ్బకి చెట్టులా క్రింపడిపోయేడు సాంబడు.

"నన్ను ఒంటరిగాణ్ని చేసి ఇందాకా కొ త్తార్రా! రండ్రా రక్తం పారాల" అని హుంకరించుకుంటూ సైకిల్ చెయిన్‌ని గిరగిర తిప్పుకుంటూ జనంలో స్వైర విహారం చేస్తున్నాడు గళ్ళచొక్కా. గంగ రాజు పార్టీవాళ్ళు చేతికందిన కర్రల్ని, రాళ్ళని, కిల్లీకొట్లోనించి సోడాబుడ్లని అందుకుని యెంకునాయుడు పార్టీ మీద యెదురుదెబ్బ తీశారు. జనంలో తొక్కిన లాట, పిల్లల యేడుపులు. తప్పిపోయిన పిల్లలకోసం తల్లులు ఏడుస్తూ పరుగెత్తు తున్నారు. సోడాబుడ్ల ప్రేలుళ్ళు. రోడ్డు ప్రక్కన తోపుడుబళ్ళ దుకాణాల్ని అంగ ళ్ళని తొక్కుకుంటూ తోసుకుంటూ జనం పరుగెత్తుతున్నారు. రథాన్ని విడిచిపెట్టి పూజారులు గెంతేసి పరుగు లంకించు కున్నారు.

"ఎలక్షన్ కార్యాలయానికి నిప్పంటిం చేరు" అరిచేడు జనంలోంచి యెంకు నాయుడు పార్టీవాడు. ఒక గుంపు ఎలక్షన్ కార్యాలయంవైపు పరుగెత్తుతున్నారు. ఈ సంఘటన క్షణంలో వూరంతా ప్రాకి పోయింది. ఉభయ పార్టీలు కూడలి స్థలా ల్లోనూ, బజార్లలోనూ కలియబడు తున్నారు. కొన్ని యిళ్ళు తగలబడు తున్నాయి. పొగతోకూడిన మంటలు నాలి కలు చాచుకుంటూ చీకట్లో విస్తరించు కుంటున్నాయి. గళ్ళచొక్కావాడినియెవరో కత్తితో పొడిచారు. రక్తం కారుతున్న వాణ్ని కొందరు మోసుకుపోయారు.

రథయాత్ర రణభూమిగా మారింది.

"ధన్! ధన్! ధన్!" గాలిలో తుపా కులు కాల్పులు.

"పోలీసులు.... పోలీసులు. ఫైరింగ్"— పరుగెత్తుతున్న జనం మృత్యు భయంతో కేకలు-హాహాకారాలు. పోలీస్‌వేన్లు అరుచు కుంటూ దూసుకువచ్చేయి.

"డిస్‌పర్స్! చార్జ్" పోలీసు లాఠీలు తలలమీద విరుగుతున్నాయి.

బాష్పవాయుగోళాలు పేలుతున్నాయి- కళ్ళు మండుతూ చీకట్లు కమ్ముతున్నాయి. పొగ కమ్ముకుంటోంది.

అరగంటలో పరిస్థితి అదుపులోకి వచ్చింది. జనం ఇళ్ళల్లోకి దూరి తలుపులు బిగించుకున్నారు.

గంగరాజునీ, ఎంకునాయుణ్ణీ అరెస్టు చేశారు. అనుమానితుల్ని పోలీసు వేన్లో కుక్కేశారు. దెబ్బలు తిన్న వాళ్ళని అంబులెన్స్ వాన్లో వదేసి పట్నానికి తర లించేరు.

కరెంట్ కట్ చేశారు, కటిక చీకటి.

కర్ఫ్యూ విధించారు.

వీధులన్నీ నిర్మానుష్యం.

చురకలు :

నిదర్శనం

సిగరెట్టు పీకలే ఆలోచనలకు
నిదర్శనాలైతే
బ్రాంది గాంధీ కన్న గొప్ప

అలిశెట్టి ప్రభాకర్

గ్రహణం

ఈ కాలానికి రాత్రి, పగలు
వెలుగు, చీకటి అనే
తేడాలు ఉన్నట్లు కనిపించదు.
ఆకాశంనిండా ముగ్గు బొట్లు
పాలిపోయిన తిలకాలు
సూర్యుడు నడచిన జాడ కనిపించదు.
నా మొఖమైనా నాకు పరిచయ
మున్నట్లు అనిపించదు
అద్దంలో చూచుకుంటానా
నా మొఖం నాకు గడియారంలా
కనిపిస్తుంది,
నుదుటి వెనుక లోలకం
చదపురుగులాగా కదులుతుంది.
కళ్ళు ముళ్ళై గొంతులో గుచ్చుకుంటాయి
ఈ గడియారం తానాడుతూ
గుండె నాపాలని చూస్తుంది.
ఊపిరి కోసం బయటకు
పరిగెత్తుతానా
కొండల బండలు
నలిపిన గాలి
నొప్పిగా వీస్తూంటుంది.
మువ్వల్లో ఎవరో కుంకుడు గింజలు
పోసినట్లు
ప్రకృతి పాట చేదుగా ధ్వనిస్తుంది.
నా అడుగుల మడుగుల్లో
జీవితం బురద, బురదగా
నేల నల్లటి రక్తంలా
మట్టి కండల పై ఫల్యంలా
చిరుగాలి వీచినా ఆరిపోతుంది.
చిట్టచినుకు రాలినా కరిగిపోతుంది.
వయో భారమితితో
విషాద పాదరసాన్ని ఎగదోసుకుంటూ
ఎన్ని ఆకసాలు
ఎన్ని నవ నక్షత్ర కుటుంబాలు
ఎన్ని దుష్ట గ్రహ మండలాలు
వెదకి వెదకి వేసారాను.
ఒక్క మానవ మూర్తి అయినా
కనిపించలేదు.
పాదాలు రోదించినా మజిలీలు
కరుణించలేదు
చాలా బారాటి తాడుతో ఉరితీసినా
చావని నిశ్శబ్దం.
ఇరవై శతాబ్దాలుగా నడుస్తున్నా
తోడు దొరకని ఒంటరితనం
మసక మసకగా
విరూప దర్పణాల దుఃఖ విలాపం
ఏక్ తారా విషాదయోగం
ఒంటరి
ఏకాంకిక
మనిషి ముఖం తలపై
గడియారం ప్రసవించిన గ్రహణం
హృదయ జీవితానికి గ్రహణం
రక్త జీరల కోపానికి గ్రహణం
ప్రకృతికి ప్రపంచానికి గ్రహణం

—గులాం గౌస్

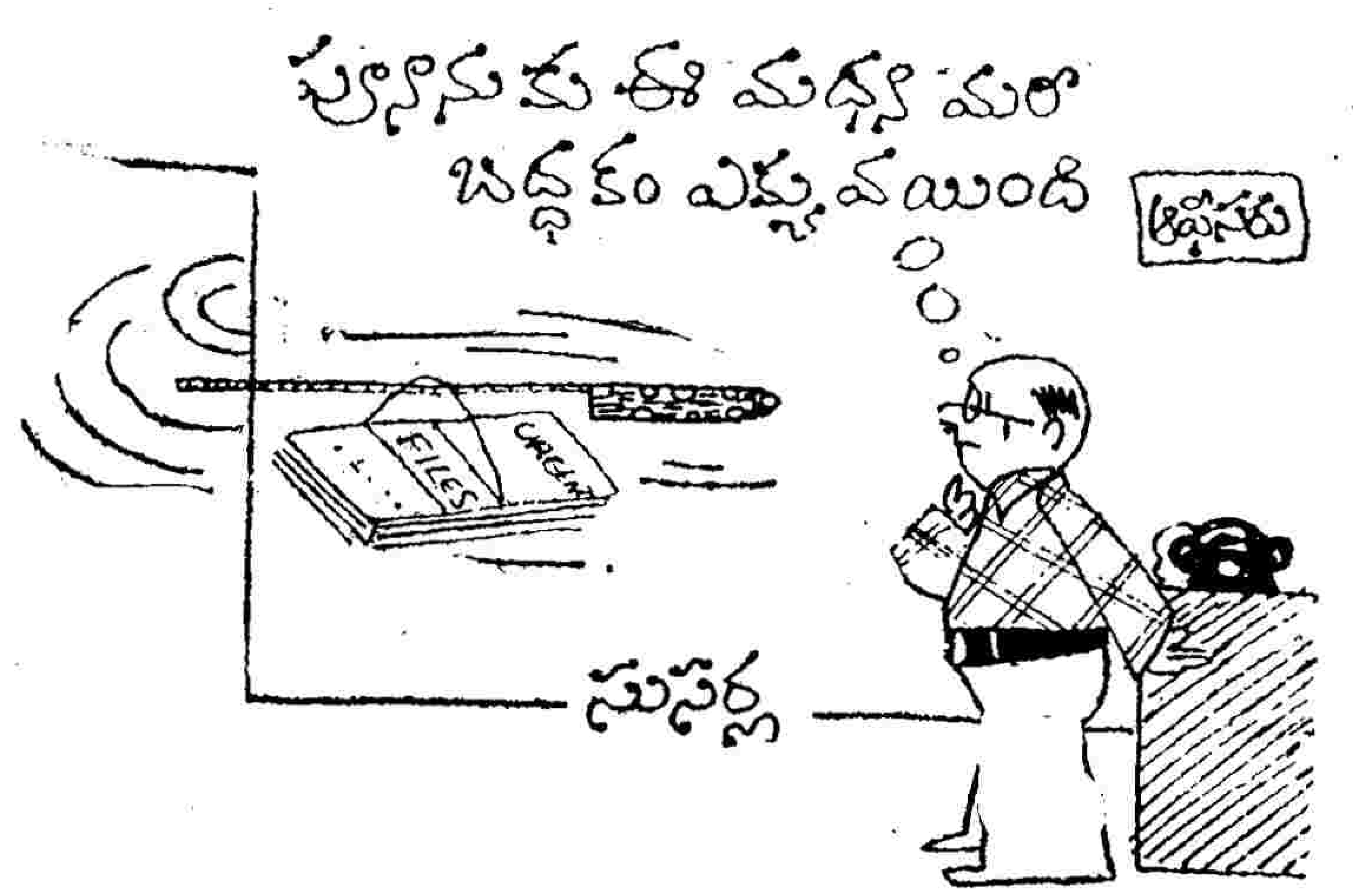

గంట క్రితం ఆనందోత్సాహాలతో కళకళలాడుతున్న ఊరంతా స్మశాన వాటికలా తయారయింది. ఎటు చూసినా నిశ్శబ్దం, భరింపరాని నిశ్శబ్దం.

కీలక స్థానాల్లో సాయుధ దళాల్ని పెట్టేరు.

రథం నడిరోడ్డుమీద వదిలేసి వుంది. దీపాలు ఆరిపోయి చీకట్లో పాడుపడిపోయిన కొండలా వుంది.

రథాన్ని గుడిసెన్న గుడికి తోసుకుని తీసుకు రావడానికి పోలీసుల బలగం బయలుదేరింది.

"మీరంతా అటు పట్టండి.... ఇటు కొందరు రండి....మీరు వెనకనుంచి తొయ్యండి" అని పోలీసుల్ని పురమాయిస్తూ ఇన్‌స్పెక్టరు రథంమీదికి టార్చిలైటు వేశాడు.

క్షణం సేపు పోలీసులంతా నిశ్చేష్టులయ్యారు.

టార్చిలైటు కాంతిలో ఒక మానవ కళేబరం రథానికి వేలాడుతూంది.

ధక్కా వాడు రథానికి కొత్త కండువాతో ఉరి పోసుకున్నాడు.

వాడి శవం వికృతంగానూ, భయంకరంగానూ జగన్నాథుని సమక్షంలో ఊగుతోంది. టార్చిలైటు కాంతిలో జగన్నాథ విగ్రహంలా పేలవంగా, సిగ్గుతో కృంగిపోతున్నట్లు వెలవెలబోతోంది. తన బూతు పాటలతో జనాన్ని, దేవుణ్ణి కైపెక్కించి ఆనంద తరంగాల్లో పల్టీ కొట్టించిన ధక్కా వాడు, తనలో ఉవ్వెత్తుగా లేస్తున్న విషాద తరంగాల్ని తట్టుకోలేక, ఆకలి బాధతోనూ రేపటి బ్రతుకు భయంతోనూ తన నిండు ప్రాణాల్ని కోపంతోనూ: కసితోనూ దీన బంధువుగా పేరెన్నికగన్న జగన్నాథునికి బలిగా సమర్పించుకున్నాడు.

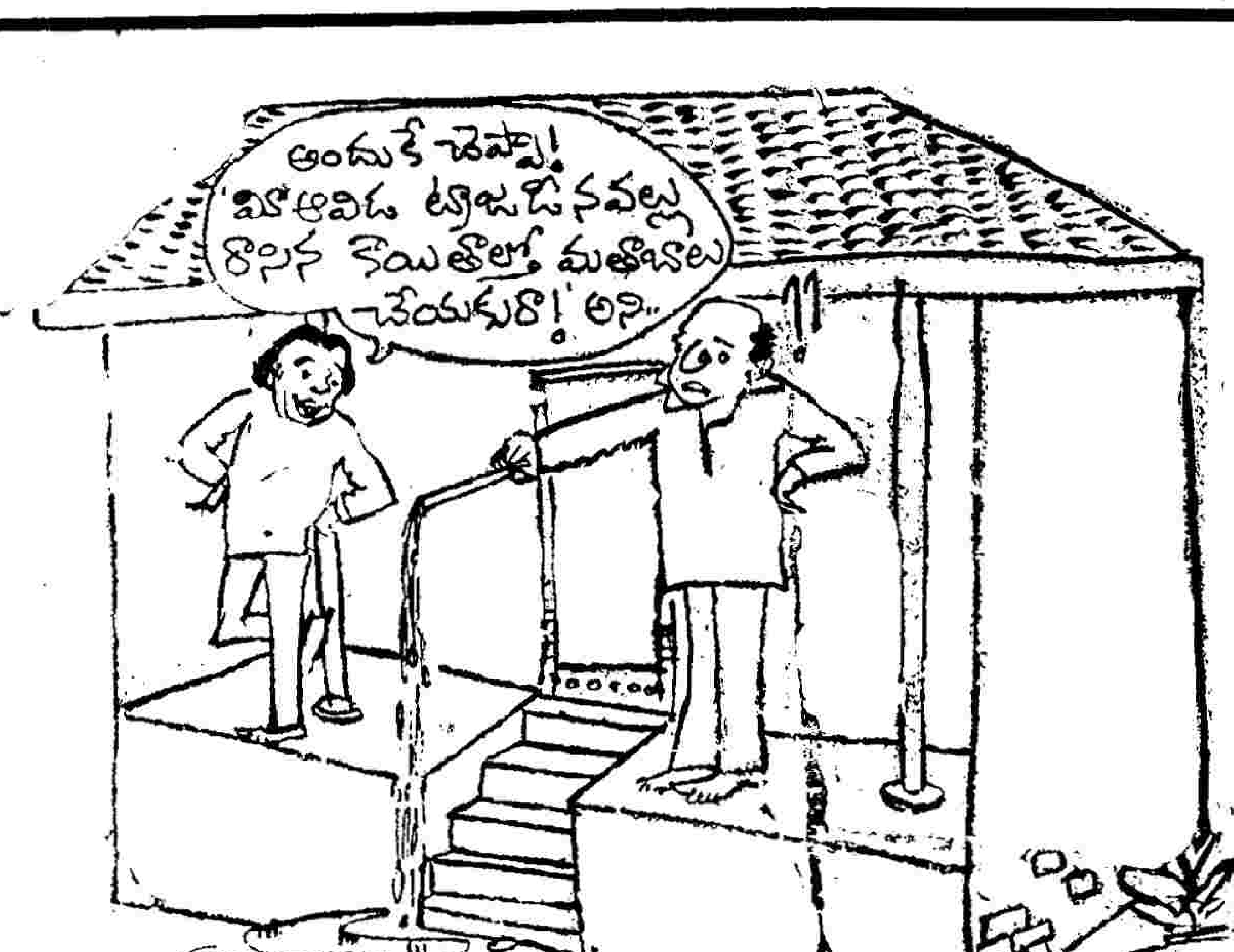

ధక్కా వాడి పీనుగును పోలీసులు రోడ్డుమీద పడేశారు. తరువాత అంబులెన్స్ తీసుకుపోయింది.

రథాన్ని పోలీసులు తోసుకుంటూ గుడిసెన్న గుడికి తెచ్చారు. విగ్రహాల్ని చెరో రెక్కా పట్టుకుని, పోలీస్ వేన్‌లోనించి గొరగొర ఈడ్చుకువచ్చి లాకప్‌లో వడేసినట్టు, గుడిలో పడేశారు. బయట తాళంవేసి సీల్‌చేశారు. గుడిచుట్టూ గట్టి పోలీసు బందోబస్తు యేర్పాటు చేశారు.

ఆ రాత్రంతా పోలీసు వేన్లు తిరుగుతున్నాయి. విజిల్స్....నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చుకుంటూ దూరంగా కుక్కలు ఆకాశంవైపు మోరలెత్తి దీనంగా ఏడుస్తూ అశుభ సూచకంగా అరుస్తున్నాయి. రక్షకభటుల లోహపద ఘట్టాలు స్పష్టాస్పష్టంగా వినిపిస్తున్నాయి.

చీకటి కొట్టులాంటి గుడిసెన్న గుడిలో జగన్నాథుడు నిస్సహాయంగా బందీగా వున్నాడు. చేతిలోని చక్ర గదాయుధాలు నిష్ప్రయోజనమయ్యాయి. బలరాముని హలం కురుక్షేత్ర సంగ్రామంలో అగ్ని వర్షం కురిపించిన సవ్యసాచి గాండీవం మూగవోయాయి. నరనారాయణుల ధన, మాన, ప్రాణాల రక్షణకి సాయుధులైన పోలీసులు తుపాకులతో గుడిని గస్తీ కాస్తున్నారు.

* * *

తరువాత కథ :—

అగ్ని సంస్కారంతో పునీతులైనట్లు పోలీసు లాకప్‌నుంచి గంగరాజు, వెంకునాయుడు తిరిగి జనాల్లోకి వచ్చేరు.

ప్రతీ సంవత్సరం రంగరంగ వైభోగంగా రథయాత్ర జరుగుతూనే వుంది.

వెంకునాయుడు, గంగరాజు రొటేషన్ పద్ధతిలో ఎమ్. ఎల్. ఏ.లు అవుతూనే వున్నారు.

పాతరథం స్థానే కొత్తరథం వచ్చింది.

ధక్కా వాడి పీనుగుతో మైలపడిపోయిన పాత రథాన్ని ఊరవతల వదిలేశారు.

చుట్టుప్రక్కలవాళ్ళకి అప్పుడప్పుడూ ఊరవతలనించి అర్ధరాత్రివేళ స్పష్టాస్పష్టంగా ఏవో పాటలు, ఏడుపులు వినిపిస్తూంటాయిట! పండువెన్నెట్లో పాడైపోయిన రథంమీద కూర్చుని ఏడుస్తున్న ధక్కా వాడు కొందరికి కనిపించాడట!! అక్కడివాళ్ళంతా ధక్కా వాడి ప్రేతాత్మ ఘోషిస్తున్నదంటారు.

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః ★